

JAARBOEK

VAN HET

EUROPEES

GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN

PENNINGKUNDE

20

17

INHOUDSTAFEL

Verantwoordelijken van het EGMP	I
Afdelingen van het EGMP	II
Verslag van de AV van het EGMP FV (27/V/2017)	VII

J. (Hans) LEYTEN	
The coins of the Hindu period of Indonesia – the Hindu Sumatran and Hindu Javanese coins, their origin, weight and symbols in an historical context	1
Luc VANDAMME & Raf VAN LAERE	
Prijsmedaillen van de architectenfamilie Stoop	69
Jan MOENS	
Nieuw licht op de Belgische 1-frankstukken geslagen tijdens WO I in Birmingham (GB)	79
Luc VANDAMME	
Aanwezigheidspenning van de <i>Algemeene Nederlandsche Maatschappij</i>	85
Luc VAN EECKHOUDT	
Laurent-Joseph Hart (Antwerpen 1810 - Brussel 1860) – De meest vermaarde portretmedailleur uit de regeerperiode van Leopold I	95
Laurens AERNOUT	
Variaties in het randschrift van de 5 frank Leopold I, type ‘gelauwerd hoofd’ (1832-1844)	151
Hendrik VAN CAELENBERGHE	
Twee opmerkelijke <i>kortes</i> voor Karel V	155

Huguette TAYMANS

Prins Karel bezoekt Gent op 15 juni 1929 161

Luc VANDAMME & Didier VANOVERBEEK

Armand Bonnetain en de Luxemburgse 5 frank 1949 171

René WAERZEGGERS

Bedevoartpenningen met betrekking tot de ‘Zwarte Madonna’
van Halle 185

Luc VAN EECKHOUDT

De ontmoeting van Dominicus en Franciscus: de *Abbraccio* –
een 19de-eeuwse Romeinse medaille 197

Arnaud GRISPEN

Gouden medailles van de *Expo 1958* in Brussel en hun pochetten –
enkele onbekende zeer zeldzame varianten 201

Aankondiging

Nieuwe prijs van het Koninklijk Belgisch Genootschap voor
Numismatiek 204

Recensies

Jean-Claude MARTINY & Theodoor GODDEERIS, *Maria van Bourgondië, gravin van Vlaanderen 1477-1482. Historische en numismatische studie van de muntslag in Brugge* – René WAERZEGGERS (m.m.v. Harry DEWIT), *Leuven in metaal vereeuwigd* (11 delen) – Willy GEETS, *De Mechelse muntslag van Filips de Schone in context (1485-1494)* 205

LAURENT-JOSEPH HART (ANTWERPEN 1810 - BRUSSEL 1860)

DE MEEST VERMAARDE PORTRETMEDAILLEUR UIT DE REGEERPERIODE VAN KONING LEOPOLD I

LUC VAN EECKHOUDT

DE BRABANTSE OMWENTELING VAN 1789-1790 legde de kiemen voor een nieuwe bufferstaat tussen de grote mogendheden. De oppositie tegen de hervormingen van Jozef II groeide met de dag, en een opstand was niet meer te stuiten, zij het dat de onafhankelijkheid van de opstandige *États Belghiques Unis* maar van korte duur was.

Daarna volgde een eerste annexatie door het revolutionaire Frankrijk (1792-1793). Door de slag bij Neerwinden, gelegen tussen Linter en Landen, op 18 maart 1793, kwamen we terug onder Oostenrijks bewind, doch het duurde niet lang of de Oostenrijkers werden te Fleurus verslagen (26 juni 1794), en we werden opnieuw bij Frankrijk aangehecht (1794-1815)^[1].

Napoleon en zijn regime kent iedereen (1799-1814), vooral door zijn Concorde met de paus (15 juli 1801), zijn Europese oorlogen en zijn suprematie over de Gestelde Lichamen.

De herdenking van de 200ste verjaardag van de slag bij Waterloo, eigenlijk de slag van Belle-Alliance (18 juni 1815)^[2], ligt nog vers in ieders geheugen.

Het Koninkrijk der Nederlanden (de XVII Provinciën) werd een feit, en ons land werd weer ingelijfd. We werden onderdanen van koning Willem I.

De Juli-omwenteling te Parijs in 1830 maakte een einde aan de heerschappij van de Bourbon-dynastie, en Louis-Philippe van Orléans kwam op de troon. Zijn dochter Louise-Marie zou kort nadien onze eerste koningin worden.

De revolutie in Frankrijk leidde ook tot oproer in de Zuidelijke Nederlanden^[3], waar de Septemberopstand de breuk met het Noorden onafwendbaar en definitief maakte.

Een Voorlopig Bewind en een Nationaal Congres namen het bestuur in handen.

De Conferentie van Londen (op 20 december 1830) bekrachtigde de scheiding tussen Noord en Zuid en zou uiteindelijk de entiteit BELGIË vastleggen.

[1] Th. LUYCKX, *Politieke Geschiedenis van België*, Brussel, 1969, p. 31-42.

[2] Luc DE VOS, Dave WARNIER & Franky BOSTYN, *Waterloo 1815 - De val van Napoleon*, Leuven, 2015.

[3] Th. LUYCKX, o.c. [n. 1], p. 46-47.

Na het regentschap van Surlet de Chokier kreeg het Koninkrijk België stilaan vorm: op 21 juli 1831 legde prins Leopold van Saksen-Coburg-Gotha in Brussel de grondwettelijke eed af als eerste koning der Belgen^[4], en na nog wat schermselingen met Willem I, die het Traktaat van de XVIII Artikelen verwierp, kwam het onafhankelijke België definitief uit de startblokken.

Dit is de woelige periode waarin Laurent Hart^[5] opgroeide. Hij werd geboren te Antwerpen op 6 november 1810, was er leerling aan de Academie van Schone Kunsten, kwam werken in het atelier van de Munt te Brussel^[6], trok in 1827 naar Utrecht waar hij munten leerde graveren, kreeg datzelfde jaar een opleiding in het atelier van Pierre Joseph Braemt^[7], vervolgens bij Adrien Veyrat (Parijs, 14 februari 1803 – Brussel, 9 maart 1883)^[8], die van de school van Parijs kwam – hijzelf was een leerling van de gekende Franse medailleur Jean Barre, *graveur général des monnaies de France* – en zich eveneens te Brussel vestigde in 1825, en bij Adolphe Jouvenel, *graveur du Roi* (1831-1837)^[9].

Laurent Hart werd benoemd tot graveur aan de Koninklijke Munt in Brussel en Utrecht in 1830. Met zijn eerste opdracht, een medaille voor de bouw van de nieuwe Antwerpse schouwburg o.l.v. architect Bourla, brak hij door: deze medaille werd als beste geselecteerd, waardoor hij zijn leermeesters overtroefde. Hart als medailleur was een begrip geworden. Hij zal gedurende een hele generatie toonaangevend blijven, en de mooiste medailles uit de periode 1830-1860 creëren die we kennen.

Hij moest evenwel blijven opboksen tegen de toenmalige gevestigde waarden: zijn leermeesters Braemt, Veyrat en Jouvenel, maar ook de ‘revolutie’-medailleur Valentin-Maurice Borrel, alsook Leclerc, Dehondt, Du Bois ... en de opkomende gebroeders Wiener^[10] uit Venlo, dat bij het ontstaan van de nieuwe staat België nog tot diens grondgebied behoorde^[11], zij het niet voor lang.

In 1834 had Hart zijn atelier in de Zwarte Lievevrouwstraat 35 te Brussel, nadien op de *Montagne des Aveugles* 9, ‘Bij de IJzeren Brug’ aldaar.

[4] Gita DENECKERE, *Leopold I. De eerste koning van Europa*, Antwerpen, 2011; J.L. THONISSEN, *La Belgique sous le règne de Leopold Ier*, Louvain, 1861, 3 vol.

[5] Emile VAN ARENBERGH, *Hart*, in *Bibliographie nationale ... de Belgique*, Bruxelles, 1880-1883, t. 7-8, kol. 741-742.

[6] Victor TOURNEUR, *Catalogue des Médailles du Royaume de Belgique, t. 1 (1830-1847)*, Bruxelles, 1911, p. LI.

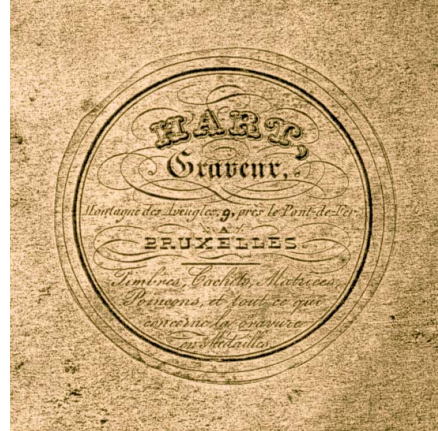
[7] André POELS, Luc VANDAMME & Didier VANOVERBEEK, *Pierre Joseph Braemt. Eerste graveur van het onafhankelijke België*, Limburgse Commissie voor Numismatiek (*Medaille in de kijker* 10), 2015, 255 p.; Victor TOURNEUR, o.c. [n. 6], p. XLIII-XLVI.

[8] Victor TOURNEUR, o.c. [n. 6], p. XLIX-LI.

[9] Luc VANDAMME, *Jouvenel, vader en zoon*, Herent, 2011, 252 p.

[10] *Jacob, Leopold en Karel Wiener, graveurs van penningen*, Venlo, 1978 (uitgave van het Goltiusmuseum); Victor TOURNEUR, *Wiener Charles*, in *Biographie nationale ... de Belgique*, Bruxelles, 1938, kol. 298-300; *ID.*, *Wiener Jacques*, o.c., kol. 300-304; *ID.*, *Wiener Léopold*, o.c., kol. 304-306.

[11] Th. LUYCKX, o.c. [n. 1], p. 59.

In 1840 won hij de wedstrijd voor de *Médaille commémorative de l'Exposition d'Industrie nationale*, waaraan ook zijn leermeesters deelnamen.

Vanaf 1847 was hij gevestigd met een eigen atelier en winkel in de Sint-Hubertusgalerijen, Koningsgalerij 6, in hartje Brussel, met een aanpalend pand in de zijstraat, die samen één huizenblok vormden. Het is hier dat zijn fameuze schroefpers – de zwaarste en grootste van die tijd – werd gemonteerd, waarna er een woning rond werd opgetrokken. Deze schroefpers is er blijven staan pronken in de opeenvolgende zaken, gevestigd in dat pand (kledij, champagnebar, ...).

Hier werd in 1859 de grootste medaille van die tijd vervaardigd: 150 mm diameter^[12], 10 mm dik, met een massa van 1,15 kg^[13] en een dienovereenkomstig prijskaartje (“*doit se vendre à un prix assez élevé*”^[14]). Jammer genoeg werd het een van de laatste medailles die hij vervaardigde: hij overleed op 12 januari 1860, amper 49 jaar oud.

Graaf du Monceau de Bergendal stelde het in 1930 zeer raak: “*Depuis 1830, aucun événement marquant ne s’est présenté dans les domaines politique, administratif, industriel ou littéraire, sans être consacré par une médaille ou plaquette commémorative.*”^[15] Dit was in die tijd inderdaad de gewoonte.

Hart werkte blijkbaar ook samen met collega’s: zo bijvoorbeeld de medaille van de tentoonstelling *Les Produits de l’Industrie* (1835): Vz. Braemt – Kz. Hart, of Vz. Borrel – Kz. Hart. Hij ontwierp ook munten, maar het ontwerp dat hij inziende voor de wedstrijd, gehouden in 1847, werd niet geselecteerd^[16].

Laurent Hart vervaardigde tijdens zijn loopbaan circa 160 medailles, waarvan meerdere met een verschillende keerzijde, zodat we eigenlijk van zo’n 200 verschillende medailles kunnen spreken. Juist zullen we het nooit weten: in de woelige overgangperiode bij de creatie van België werden meerdere medailles naamloos uitgegeven, nu eens pro-Willem, dan weer pro-België ...

Zijn vermaardheid oversteeg de grenzen. Hij kreeg zelfs heel wat opdrachten uit het buitenland, zoals de Pauselijke Staten, Nederland, Piëmont-Sardinië, Portugal, Zweden en het Ottomaanse Rijk. Van sultan Abdul Medjid ontving hij, als beloning voor zijn prachtige medaille, de hoge onderscheiding, de Orde van Nichau Ittihar van Turkije. Het is dankzij Hüseyin Dogan’s collectie *Medaillen*

[12] R. CHALON, *La plus grande médaille qu’on ait jamais frappée*, in *Revue de la Numismatique belge* XXIII (1867), p. 437-439 (met afbeelding Vz. en Kz., pl. xvi).

[13] JOHAN VAN HEESCH, *Revolutie in België. Penningen en draagtekens van de Belgische Revolutie* (1830), Brussel, 2005, p. 69-70.

[14] L. FORRER, *Biographical Dictionary of Medallists*, London, 1904-1930, t. II, p. 434.

[15] Cte ARNOLD DU MONCEAU DE BERGENDAL, *Chambre des Représentants. Collection Numismatique*, Bruxelles, 1930, p. v.

[16] Cécile ARNOULD, *De l’esquisse au burin : quelques dessins de Laurent-Joseph Hart, graveur à Bruxelles*, in *RBN* CLVII (2011), p. 229-266, n. 58.

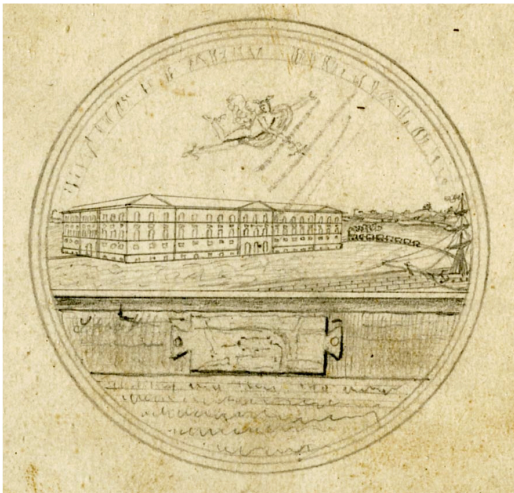
auf die türkische Geschichte (Osmanisches Reich), die door Gorny & Mosch in München werd geveild op 15-16 oktober 2008 (589 loten), dat we de ‘Turkse’ medailles en varianten die Hart vervaardigde in de jaren 1850-1854^[17] beter leren kennen.

De koning van Zweden onderscheidde hem met de Gouden Medaille van Verdienste (1842), en van de koning van Piëmont-Sardinië ontving hij de Orde van de HH. Mauritius en Lazarus (1857). Van de paus kreeg hij de Ridderorde van Sint-Sylvester^[18]. Ook op *salons* (de toenmalige tentoonstellingen) ontving hij meerdere onderscheidingen.

In het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel vinden we een vrij volledige collectie Hart-medailles. Het MAS in Antwerpen heeft eveneens een mooie Hart-verzameling. Ook de numismatische collectie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers herbergt een reeks van zijn medailles^[19].

De Koninklijke Munt bezit een hele reeks originele stempels (niet-monetair slag-gereedschap)^[20].

En het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel bezit een unieke map met een twintigtal ontwerptekeningen van medailles, gemaakt door Hart, waarvan er twaalf effectief zijn uitgevoerd^[21].

(schaal 90%)

[17] Zie cat. nrs. 35 en 38-40.

[18] *Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique*, Bruxelles, 1848, vol. 1, p. 321 (Hart was lid van deze Academie).

[19] Cte Arnold DU MONCEAU DE BERGENDAL, o.c. [n. 15], 322 p.

[20] J. LIPPENS, *Catalogus van de patrijzen en matrijzen van het Museum van het Munthof, deel II. Niet-monetair slaggereedschap tot 1880*, Koninklijke Munt van België, z.j.

[21] Cécile ARNOULD, o.c. [n. 16].

In dezelfde Bibliotheek, in de doorgang naar het Penningkabinet, staat een uitstallkast waarin een voorbeeld ligt van het aantal slagen, nodig om een medaille te vervaardigen. Het modelvoorbeeld is de Rubensmedaille van Hart. Zo zien we het effect na één slag, twee slagen, drie enz., tot negen slagen vooraleer de finale versie eindelijk kan worden bewonderd ^[22].

beginplaatje

na één slag

na twee slagen

na drie slagen

...

na negen slagen

...
(schaal 40%)

Na het overlijden van Laurent Hart werd zijn atelier, dat al eerder was ondergebracht in een aparte juridische entiteit, verder gerund tot 1974, onder de naam *Maison A. De Vigne-Hart*. Er werden ook knopen, draagtekens, zegelmatrijzen en gegraveerde plaatjes vervaardigd ^[23], evenals decoraties en insignes, niet alleen voor België, maar ook voor de kolonie.

[22] Johan VAN HEESCH, o.c. [n. 13], p. 16, nr. 3.

[23] *Ibid.*, p. 19.

Een (groot) deel van de inboedel berust thans in het Penningkabinet te Brussel: het volledig meubilair van de winkel, een reeks machines, persen, veertien kisten met matrijzen en stempels, portretschilderijen, papierarchief en foto's^[24].

Bij het overzicht van zijn oeuvre komen we reeds een tiental medailles tegen met opschriften in het Nederlands, alsook enkele in het Latijn. Al de andere dragen opschriften in het Frans.

In de beginperiode werden (zijn) medailles naamloos uitgegeven. Wat Hart toen exact vervaardigde weten we niet met zekerheid. Het waren woelige tijden ('*vaincre ou mourir*'), pro of contra het nieuwe regime. Nadien tekende hij zijn creaties wel, met HART, HART F., HART FECIT, C. VERACHTER DIR. – HART FECIT (*Queen Victoriareeks*)^[25], HART INV. ET FECIT, HART INV. F., HART F. BRUXELLES (Pius IX), HART GRAVEUR. De medaille *Het Wapen van Brussel* is echter niet getekend.

Zijn firma tekende in het begin waarschijnlijk nog met HART (waren dit stempels die hij nog had gegraveerd en die postuum werden gebruikt?), nadien met H.F., H. FT., H. FAB., P. HART (verwant?), HART, DE VIGNE-HART, ATEL. HART^[26] op medailles van Leopold II. Bij zijn overlijden (1860) waren er, voor zover we weten, nog minstens acht projecten in uitvoering, waaronder waarschijnlijk reeds 'zijn' Leopold II. De verdere evolutie hebben we niet kunnen achterhalen.^[27]

Bij de creatie van zijn medailles maakte hij snel grote vorderingen. Zo is een van zijn eerste portretten, nl. generaal d'Hooghvorst (1831), blijkbaar nog niet zo precies als zijn medaille van Gustaaf Wappers (1834), maar zijn prijsmedaille met Bourla's *Théâtre Royal d'Anvers* (1834) steelt alle harten. Zijn eerste medailles waren volgens sommigen weinig elegant. Typisch voor Hart zijn het massief karakter en het hoog reliëf, waardoor hij zich onderscheidde van alle anderen en uniek was.^[28] Denken we maar aan de medailles van Joachim Lelewel of van Godfried van Bouillon. Dit hoog reliëf was waarschijnlijk het verborgen wapen van deze meester, waarmee hij alle concurrentie oversteeg.

Chronologisch kunnen we de productie van zijn medailles volgen in het werk van Victor Tourneur, dat ze ordent per jaar en per plaats^[29]. Deel I gaat van 1830 tot 1847: *L'Époque de Braemt*. Eigenlijk is dit niet juist, want op 791 nummers tellen we er 160 van Hart, i.e. 20% van alle medailles, uitgegeven tijdens een korte periode van zeventien jaar. Deel II, 1848-1890: *L'Époque des Wiener*

[24] Gegevens bekomen op 14 december 1994 van de heer J. Lippens uit Kortenberg.

[25] Johan VAN HEESCH, *Belgische Penningen uitgegeven door F. Verachter (1797-1870) en L.-J. Hart (1810-1860). Een dossier in het stadsarchief van Antwerpen*, RBN CXXXVIII (1992), p. 137-153 en pl. XV-XVI.

[26] Cte Arnold DU MONCEAU DE BERGENDAL, o.c. [n. 15], p. 114, nr. 7 (1883) en p. 123, nr. 16 (1886). In aantal zijn de medailles van Hart er het best vertegenwoordigd (93 items).

[27] Deze gegevens heb ik op 10 februari 2011 bekomen van Cécile Arnould, toenmalig medewerkster van het Penningkabinet te Brussel.

[28] Johan VAN HEESCH, o.c. [n. 13], p. 138.

[29] Victor TOURNEUR, o.c. [n. 6].

en Deel III, 1890-heden [= 1911]: *La Renaissance de la Médaille contemporaine* werden uiteindelijk nooit uitgegeven^[30]. J.-L. Guioth's *Histoire numismatique de la Belgique* telt drie delen, waarvan een eerste met als titel *L'Histoire numismatique de la Révolution belge (1829-1844)* [Hasselt, 1844], gevolgd door *L'Histoire numismatique de la Belgique faisant suite à L'Histoire numismatique de la Révolution belge, ou description raisonnée des Médailles, des Jetons et des Monnaies qui ont été frappés depuis le commencement de cette Révolution jusqu'à ce jour. Avec Planches. Tome I : 1830-1849* [Brussel, 1851], en *Tome II : 1830-1834 én 1850-1856* [Hasselt, 1869]. Deze auteur geeft ook veel bijkomende documentatie, waardoor de lezer soms wordt overstelpt met gegevens en nog moeilijk zijn weg vindt in dit drielidig werk^[31], hetgeen voormelde Tournour bevestigt.

Thematisch kunnen we het oeuvre van Hart als volgt ordenen, daarbij opmerkend dat hij zowel bij de wisselende politieke machthebbers, de Loge als de Kerk 'kind aan huis' was:

- revolutionaire periode: insignes, naamloze medailles
- hoofd of buste van Leopold I in allerlei vormen (met lauwerkrans, naakte hals, dikke of dunne bakkebaarden, in generaalsuniform...) van jong naar oud – Leopold II
- senatoren en volksvertegenwoordigers
- paus Pius IX, *Queen Victoria*, koningen, prinsen en hertogen, sultan van het Ottomaanse Rijk
- personaliteiten, politici, kunstenaars
- P. P. Rubens (in alle formaten)
- de Spoorwegen: inhuldigingen van nationale en internationale treinverbindingen
- tentoonstellingen/kunsten (prijzen): industrie, landbouw, botanica, muziek, schone kunsten
- wapenschilden van België, Zeeland en verschillende steden
- gebouwen en monumenten: Bourla-Schouwburg, Entrepôt de Bruxelles, Galeries Saint-Hubert, Kattendijkdok, Justitiepaleis van Bergen
- de Vrijmetselarij en haar personaliteiten: de tempel, Groot-Oosten, Defacqz, baron de Stassart, Rouppe
- teksten: Kerk, Vrijmetselarij, Nationaal Congres
- Onze-Lieve-Vrouwekatedraal, kerken van Borgerhout en Houyet, Congregaties van Maria, Eerste Communie.

Zo zien we dat Laurent Hart werkelijk van alle markten thuis was, mee-evolveerde met de politieke regimes, en zowel bij de Loge als de Kerk floreerde. We kunnen een hele *wall of fame* met wel veertig portretten opbouwen, terwijl de medailles met gebouwen, monumenten en spoorwegen een uniek tijdsdocument vormen m.b.t. een hele generatie.

Bekijken we nu enkele van zijn meest bijzondere medailles meer van dichtbij.

^[30] *Ibid.*, p. ix-x.

^[31] Deze drie delen werden herdrukt bij *Flandria Nostra*, Torhout, 1987, onder de nrs. 15-17.

SELECTIE MET DE BELANGRIJKSTE MEDAILLES VAN LAURENT-JOSEPH HART,
« LE PLUS FÉCOND DES MÉDAILLEURS CONTEMPORAINS »^[32] (1810-1860)

We geven bij elke medaille eerst het jaar van uitgifte, vervolgens het onderwerp, dan een beschrijving van de voor- en de keerzijde, de diameter, de massa en het metaal en de bibliografische referenties, en tenslotte ook een toelichting bij het onderwerp. Gebruikte afkortingen van referentiewerken^[33]:

GUIOTH 1844 = J.-L. GUIOTH, *Histoire Numismatique de la Révolution belge*, Bruxelles*

GUIOTH 1851 = *Id.*, *Histoire Numismatique de la Belgique, tome I*, Hasselt*

GUIOTH 1869 = *Id.*, *Histoire Numismatique de la Belgique, tome II*, Bruxelles*

HUYBRECHTS = Paul HUYBRECHTS, *Kunstmedailles. Brussel, Hart van Europa – Médailles d'art. Bruxelles Cœur de l'Europe*, Herent & Brussel, 1991

Kamer = Cte A. DU MONCEAU DE BERGENDAL, o.c. [n. 15]

LIPPENS = J. LIPPENS, o.c. [n. 21]

TAMP = *Tijdschrift voor Algemeene Munt- en Penningkunde* [ed. G. VAN ORDEN]

TOURNEUR = V. TOURNEUR, o.c. [n. 6]*

VAN HEESCH = J. VAN HEESCH, o.c. [n. 13]

De werken van Guioth en Tourneur geven samen een vrij volledig beeld van de medailles die in België in die woelige periode zijn uitgegeven. De buitenlandse opdrachten van Hart komen er echter niet of nauwelijks aan bod en behoeven zeker nog verder onderzoek.

1. 1831 – Baron van der Linden d'Hooghvorst, generaal

Vz. Borstbeeld van LE B[aron].E[mmanuel].V[an].D[er].L[inden].D'HOOGHVORST, GEN[éral]. EN CH[ef]. DES GARDES CIV[iques]. BELGES. ★, buste naar links – in de afsnede onder zijn linkerarm getekend HART F.

Kz. DÉDIÉE A LA NATION, een kroon van eikenbladeren samengebonden met vier linten met daarop L'UNION | FAIT | LA | FORCE – in het veld FIDÉLITÉ | COURAGE | DÉSINTÉRESSEMENT – onderaan langs de rand MDCCCXXXI

Ø 50 mm – 51 g – brons

GUIOTH 1844, p. 65 en pl. VII-58; TOURNEUR, p. LII en pl. V-3; VAN HEESCH, p. 37-38

[32] V. TOURNEUR, o.c. [n. 6], p. LII.

[33] Werken met een * zijn in pdf-versie consulteerbaar op www.numisbel.be/publicatiesnl.htm.

Dit is een van de allereerste portretten die Laurent Hart maakte. Generaal van der Linden d'Hoogvorst (1781-1866) is weergegeven in zijn illuster uniform met talrijke eretekens. De gelaats- en karaktertrekken zijn nog niet zo uitgesproken, alhoewel toch een afgetekend profiel en mooie haarkrullen zijn weergegeven. De toenmalige kritieken waren niet mals: Tourneur sprak van “... *traitée d'une manière gauche, raide et sans art*”. Het tij zou echter snel keren...

Baron van der Linden d'Hoogvorst werd door het Nationaal Congres, als dank voor zijn bewezen diensten in de moeilijke tijden van het ontstaan van België, benoemd tot hoofdgeneraal van de Burgerwacht van België (GUIOTH 1844, p. 65). De vier sterren staan op zijn schouderstukken. In Meise werd een standbeeld voor hem werd opgericht.

2. 1832 – Samenwerking tussen België en Frankrijk

Vz. De staande leeuw reikt de ‘poot’ aan de haan *BELGIQUE . FRANCE . UNION*. De Belgische Leeuw tegenover *le Coq gaulois*, allebei staan ze op de barricaden. Onderaan *JUILLET . SEPTEMBRE | MDCCCXXX*, en daaronder rechts *HART F.*

Kz. Binnen een lauwerkrans van eikenbladeren links en laurierbladeren rechts *ILS VAINCRONT | OU | PERIRONT ENSEMBLE | MDCCCXXXII*.

Aan de linkerkant van de voorzijde ontstond een stempelbarst, die groter werd naarmate er meer medailles werden geslagen. Er zijn ook naslagen in omloop.

Ø 36 mm – brons met barst: 16 g – koper, zonder barst: 24 g

GUIOTH 1844, p. 151-158 en pl. XXI-171; TOURNEUR, p. 61-62 en pl. VI-12-14

Franse troepen belegerden onder de leiding van de hertogen van Orléans en Nemours de citadel van Antwerpen, een laatste orangistisch bastion. GUIOTH 1844, p. 150-158, geeft een uitvoerige beschrijving van deze situatie.

3. 1833 – Belegering van de Citadel van Antwerpen

Vz. Franse kanonnen beschieten de citadel, bezet door de Nederlandse troepen en al zwaar beschadigd. Een wat naïeve voorstelling. De kanonballen vliegen naar de citadel, waarbij hun trajecten worden aangegeven door stippellijnen, met op één ervan s. BARBE. Op de citadel kraait de Franse haan; op een wimpel vóór hem s. VICTOIRE. Onderaan SIÈGE DE LA CITADELLE | D'ANVERS | MDCCCXXXII. Getekend onder de batterij kanonnen HART. F.

Kz. Zevenregelige tekst A | SAINTE-VICTOIRE | IL FALLAIT | POUR SA FÊTE | UN BOUQUET | DE | LAURIERS

Ø 36 mm – brons:16 g; koper: 24 g

GUIOTH 1844, p. 150-158 en pl. XXI-170; TOURNEUR, p. 63, nrs. 240-243 en pl. VI-14; VAN HEESCH, p. 93 e.v. Tourneur vermeldt een zilveren exemplaar (p. 63, nr. 241). Het bronzen exemplaar vertoont een fout in de rand aan de rechterkant (“*un coin cassé*”). Er bestaan ook naslagen. Guioth situeert deze medaille in 1832, van Heesch in 1833, wat logischer lijkt te zijn.

De beschieting van de citadel van Antwerpen begon op 4 december 1832, het naamfeest van de Heilige Barbara; de citadel viel op 23 december 1832, het naamfeest van de Heilige Victoire, vandaar de twee heiligennamen.

4. 1834 – Overlijden van de Koninklijke Prins

Vz. De buste van de Koninklijke Prins naar links, met tekst langsheen de rand LOUIS PHILIPPE LEOPOLD VICTOR ERNEST PRINCE ROYAL DES BELGES – XXIV JUIL. MDCCCXXXIII. In de afsnede HART. F.

Kz. FUNÉRAILLES DU PRINCE ROYAL DES BELGES ★ MDCCCXXXIV ★ langs de rand; in het veld MORT | A LAEKEN | LE XVI MAI | ET INHUMÉ LE XXIV | DANS L'ÉGLISE | DE S^TE GUDULE | A | BRUXELLES.

Ø 50 mm – 65 g – koper

GUIOTH 1844, p. 185-187 en pl. XXV-205 (geboorte, pl. XXIII-192); HUYBRECHTS, p. 17, nr. 2: geboorte van de Koninklijke Prins; LIPPENS, p. 125, nr. 1349

Een medaille met dezelfde Vz. werd uitgegeven bij de geboorte van deze prins, met op de Kz. (*niet afgebeeld*) het koninklijk paleis en een stoere eik; op het voorplan L'AURORE D'UN BEAU JOUR; onderaan LAEKEN LE XXIV JUILLET | MDCCCXXXIII.

5. 1834 – De Koninklijke [Bourla-]Schouburg te Antwerpen

Vz. De prachtige, zeer gedetailleerde voorgevel van de schouburg. Bovenaan langs de rand THÉÂTRE ROYAL D'ANVERS. Onderaan onder de afsnede van het gebouw COMMENCÉ EN 1829 | ACHEVÉ EN | 1834. Getekend aan de rechterzijde HART. F.

Kz. Langs de rand OFFERT PAR LA DEPUTATION DES ETATS DE LA PROVINCE ★; in het veld onder een olijftak A | P. BOURLA | ARCHITECTE | DE LA VILLE D'ANVERS, en daaronder het wapenschild van de provincie Antwerpen.

Ø 64 mm – 121 g – brons; er bestaat een eenzijdige proefslag in tin (34 g)

GUIOTH 1844, p. 189-190 en pl. XXVI-214; TOURNEUR, p. 89, nr. 337-338 en pl. x-1

Dit is de medaille waarmee Hart doorbrak. Tourneur, p. LII, beschreef ze als “*supérieure à toutes les productions antérieures de l'artiste ... atteste un talent très distingué.*”

6. 1838 – LA MAÇ.: VIVRA

Vz. Langs de rand LA MAÇ.: VIVRA † DIEU LE VEUT ★ GR.: OR.: DE BELGIQUE 1838 ★. In het veld, binnen een geprofileerde boord, een vijl waarrond zich een slang kronkelt die er zich in vastbijt. Getekend onderaan HART. F.

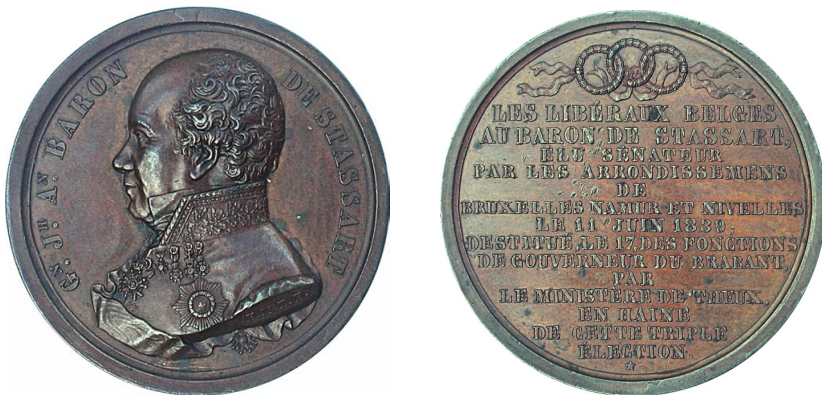
Kz. Het hele veld is gevuld met een minuscuul klein geschreven tekst (42 regels) beginnend met *PREC.: MAÇ.:* en eindigend met ... *QUI SONDE LES | COEURS A APPRECIER SON | OUVRAGE. | ★*, met de inzichten, doelstellingen en overtuigingen van de Vrijmetselarij.

Ø 50 mm – 60 g – rood koper. Tourneur vermeldt een zilveren medaille, alsook een variante van de Vz. De Kz. werd ook gebruikt voor de medailles van baron de Stassart (zie *cat. nr. 7*).

GUIOTH 1844, p. 239-241 en pl. xxxiv-252; TOURNEUR, p. 125-126, nr. 444-445 en pl. xv-1; TAMP, p. 571-573, nr. 372

Deze medaille werd uitgegeven als reactie tegen het herderlijk schrijven van de Algemene Vergadering van de Belgische bisschoppen in december 1837 die de Orde van de Vrijmetselaars niet genegen was, en door het verspreiden van valse (?) geruchten hen in een kwaad daglicht stelde. Het Groot-Oosten vergaderde in het Brusselse Parktheater onder leiding van hun Grootmeester baron de Stassart, met de heren Rouppe, Defacqz en Verhaegen, en advocaat Defresne. Merkwaardig is dat Hart op een relatief kleine medaille zo'n omvangrijke tekst kon reproduceren. Dit is een van zijn bijzondere vaardigheden, denk maar aan zijn medailles van de Congreskolom (zie *cat. nrs. 34 en 48*).

7. 1839 – Baron de Stassart

Vz. Afgebeeld in buste naar links, in gouverneurskledij waarop zeven onderscheidingen. Langs de rand *GN. J. AN. BARON DE STASSART*. Getekend in de afsnede onder de schouder *HART. F.*

Kz. Onder drie in elkaar gevlochten kransen en versierd met drie linten een 14-regelige tekst *LES LIBÉRAUX BELGES | AU BARON DE STASSART, | ÉLU SÉNATEUR | PAR LES ARRONDISSEMENTS | DE | BRUXELLES NAMUR ET NIVELLES | LE 11 JUIN 1839; | DESTITUÉ, LE 17, DES FONCTIONS | DE GOUVERNEUR DU BRABANT | PAR | LE MINISTÈRE DE THEUX | EN HAINE | DE CETTE TRIPLE | ÉLECTION. | ★*

Ø 51 mm – 57 g – brons; Tourneur vermeldt ook een medaille in verguld brons

GUIOTH 1844, p. 261-264 en pl. xxxviii-270-274; TOURNEUR, p. 136-137, nrs. 475-478 en pl. xvi-2; TAMP, p. 573

Baron de Stassart was kandidaat in drie districten en werd er verkozen, wat niet in overeenstemming was met de kieswet, en hij werd, tot grote ergernis van de liberalen en de Loge, door de katholieke minister de Theux ontzet uit zijn functie van gouverneur van de provincie Brabant. Guioth (p. 263-264) geeft een uitvoerig relaas van dit voorval.

(schaal 70%)

Het merkwaardige van deze medaille is dat ze in vijf varianten bestaat, een mooi voorbeeld van wisselen en herbruiken van andere stempels, hier van de Loge. Zo kennen we, met telkens dezelfde Vz. (de buste van de Stassart): 1) de hierboven beschreven medaille — 2) één met als Kz. de Vz. van de medaille van de Loge, vermeld onder cat. nr. 6 — 3) één met als Kz. de Kz. van de medaille van de Loge, vermeld onder cat. nr. 6 — 4) één met een Kz. met enkel de drie kransen samengebonden door een lint — en 5) één met op de Kz. de symbolen van de Loge, met langs de rand **GRAND ORIENT DE BELGIQUE * RÉCOMPENSE MAÇONNIQUE *** (GUIOTH 1844, pl. xxxviii en xxxix).

8. 1839 – Kunstschilder Nicaise De Keyser

Vz. Buste naar links, in hoog reliëf, van de nog jonge kunstenaar, afgebeeld met een open hemd, gekrulde haarlokken en een kort baardje. Langs de rand NICAISE DE – KEYSER en onderaan HART. F.

Kz. Langs de rand A NICAISE DE KEYSER SES ELEVES ET SES AMIS * 1839 *. In het veld een compositie bestaande uit een harnas met helm en pluimhoed waar- rond schilden, vlaggen, wapens, muziekinstrumenten en een kanon, waarop een open boek ligt met op de rechterpagina NÉ A SANTVLIET LE 26 AOUT 1813. Getekend met HART. F. op de rand van de vuurmond van het kanon. Verder zien we nog een schilderspalet met verf en penselen.

Ø 68 mm – 126, 135 en 139 g – brons

GUIOTH 1844, p. 279 en pl. XLI-287; TOURNEUR, pp. LIII en 134 en pl. xv-8; TAMP, p. 570, nr. 370

Deze prachtige medaille werd de kunstschilder aangeboden uit bijzondere waardering en erkentelijkheid ter gelegenheid van de voltooiing van zijn schilderij *De Slag van Woeringen*, dat in juli 1840 werd tentoongesteld in Keulen, dit in herinnering aan een van de mooiste feiten uit haar geschiedenis. Hij is ook de schilder van *De Slag der Gulden Sporen* (1841) dat door de stad Kortrijk werd aangekocht. Deze medaille, alsook andere, werden tentoongesteld op de *Salons d'Exposition de Bruxelles* (1839).

9. 1839 – Academiedirecteur Mathieu Van Brée

Vz. In buste het portret naar links, met langs de rand MATHIEU IGN. VAN BRÉE – DIRECTEUR DE L'ACADÉMIE | D'ANVERS. Getekend onderaan HART FECIT

Kz. Op een matte rand NÉ A ANVERS, 1773. MORT DANS LA MÊME VILLE, 1839., en onderaan * LE DÉSIR DE FAIRE LE BIEN. *

In het veld, tegen een glanzende achtergrond, een hele compositie: op een sokkel de schildersbenodigdheden, een gehelmde buste, een open boek met tekst LEÇONS | DE DESSIN | OU | EXPLICATION | SUR LES 100 | PLANCHES | QUI FORMENT | LES COURS | D'ÉTUDES | DES PRINCIPES | DE DESSIN. | M. VAN BRÉE | ANVERS 1821, en op een ander blad ANATOMIE.

Ook zien we een paar wapenschilden waaronder dat van de stad Antwerpen. Achteraan een verhoog waarop een brandende lamp, met op de hoeken een ramskop en vooraan een stierenkop. Rechts de toren van de kathedraal van Antwerpen. Getekend met HART. F. | 1843 op een perkamentrol die op het schilderspalet ligt.

Ø 67 mm – 145 g – verguld brons

GUIOTH 1844, p. 280 en pl. XLI-289; TOURNEUR, p. 184, nr. 609-610 en pl. XXIII-2-3

Mathieu Van Brée was een gerespecteerd leraar aan de tekenacademie te Antwerpen en eindigde er zijn loopbaan als directeur. Als kunstschilder werd hij algemene gewaardeerd.

10. 1840 – Grootzegel van België – Insignes voor senator en volksvertegenwoordiger

Vz. Het grootzegel van de Staat met L'UNION FAIT LA FORCE, onderaan getekend HART FECIT

Kz₁ Op het veld binnen een krans links van eikenbladeren en rechts van laurierbladeren * | BELGIQUE | — | SÉNATEUR, waaronder een dubbele wetstafel met de tekst CONSTITUTION | 1831 | ★, met daarachter een gekruiste scepter en staf der gerechtigheid.

Kz₂ Zoals Kz₁, maar met het woord REPRÉSENTANT

Ø 50 mm – zilver: 43 en 45 g – brons: 47 g

Kz₁: GUIOTH 1844, p. 291 en pl. XLV-304; TOURNEUR, p. 149, nrs. 512-514; LIPPENS, nrs. 1447-1448 — Kz₂: GUIOTH 1844, p. 292 en pl. CCCV-46; TOURNEUR, p. 148-149, nrs. 510-511 en pl. 305; LIPPENS, nr. 1449

De zilveren medaille bevat op de rand individueel ingegraveerd de naam van de volksvertegenwoordiger (*in casu* Mr. Braconier); Tourneur (nr. 514) geeft het voorbeeld van senator Mr. Van Saceghem, verkozen in Gent in 1835. Deze medaille diende o.a. als een legitimatiebewijs, bv. op de trein.

11. 1840 – Onthulling van het standbeeld van Pieter-Paul Rubens in Antwerpen

(schaal 95%)

(schaal 95%)

- Vz₁** Buste van P.P. Rubens driekwart naar links, met zwierige hoed, in hoog reliëf en getekend onder de linkerschouder HART. F. De buste is omgeven door een parelrand.
- Kz₁** Standbeeld van Rubens op een hoge sokkel, met langs de rand RUBENIO CIVE SUO – STATUA DONATO, en onderaan de sokkel in de afsnede ANTVERPIA LÆTA | MDCCCXXX. Getekend onderaan de sokkel links HART. F. Aan de vier zijden van de sokkel zitten de genieën, de zinnebeelden van de kunsten. Op de sokkel onder het wapen van Antwerpen PETRO PAULO | RUBENS | CIVI OLIM SUO | S.P.Q.A. | P | MDCCCXXX.
- Vz₂** Zelfde buste op een groter formaat, met langs de rand PIERRE-PAUL ★ RUBENS en onder de buste een uithangende kleine medaille. Getekend in de afsnede van de linkerschouder HART FECIT 1840. De buste is omgeven door een dubbele boord van fijne parels en graankorrels.
- Kz₂** Zelfde standbeeld op sokkel, getekend links HART en rechts FECIT; onder de sokkel ANVERS 1840 tussen twee palmtakken. Langs de rand SOUVENIR DES FÊTES BISSÉCULAIRES CÉLÉBRÉES EN L'HONNEUR DE RUBENS | OFFERT PAR LES ARTISTES A L. – JABOBS CONSEILLER COMMUNAL. Schitterend hoog reliëf.
- Vz₃** Kleine medaille zoals Vz₁, maar met minder gestileerde uitdrukking en kledij.
- Kz₃** Zevenregelige tekst in het veld, onder een bloemenkroon ANVERS | ÉLÈVE | UN | MONUMENT | A | RUBENS | 1840 binnen een parelrand. Langs de rand PAR LES SOINS DE LA SOCIÉTÉ ROYALE DES SCIENCES LETTRES ET ARTS *

Ø₁ 68 mm – 118 en 140 g — Ø₂ 73 mm – 186 en 234 g — Ø₃ 45 mm – 40 g — rood koper, flan van gewone dikte en extra dikke flan (van 4 tot 8 mm)

GUIOTH 1844, pp. 284-288 en 286-300 en pl. XLIII-XLV; TOURNEUR, p. 145-146 en pl. XVII-1; TAMP, p. 574-577, nrs. 375-378

De tweehonderdste verjaardag van het overlijden van de Vlaamse prins van de barokschilderkunst, de diplomaat en verzamelaar Pieter-Paul Rubens, werd in Antwerpen uitbundig gevierd. Hij was geboren op het naamfeest van Petrus en Paulus te Siegen op 28 juni 1577, vandaar zijn voornaam, en overleed op 30 mei 1640 in zijn paleis aan de Wapper te Antwerpen. De voor- en keerzijden werden ook gecombineerd met andere teksten, zoals de prijkskamp van de Rederijkerskamer *De Olyftak* of de *Société Royale des Sciences, Lettres et Arts*. In 1857 zal Hart deze medaille opnieuw maken, met een diameter van 100 mm (*zie cat. nr. 46*).

12. 1840 – Eremedaille voor de lagere scholen in de Provincie Antwerpen

- Vz.** Zittende dame, sierlijk gekleed, die de Provincie Antwerpen voorstelt, met aan de rechterkant het wapenschild van Antwerpen. Zij rust met haar linkervoet op een voetbankje. Aan haar voeten ligt een kruik met daarop ESCAUT. Zij draagt in beide handen een krans. We zijn in Antwerpen: links een driemaster op de Schelde, samen met een stoomboot en andere boten; rechts zien we de alomgekende toren van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. Onder het voetstuk HART INV. ET F. 1840.
- Kz.** Langs de rand LA PROVINCE D'ANVERS AUX ECOLES PRIMAIRES * * *. In het veld, twee boeken op een sokkel; op de onderste leest men INSTRUCTION PUBLIQUE. Verder worden afgebeeld: een antieke olielamp, een inktpot met twee pennen en een palmtak, dit alles omringd door een krans van laurierbladeren.

We zien hoe Hart speelt met een matte en blinkende afwerking: de tekst langs de rand is weergegeven op een matte achtergrond, de invulling van het veld op een blinkende.

Ø 58 mm – 69 g – rood koper

GUIOTH 1844, p. 282-283 en pl. XLII-291-293 (Kz. in drie varianten); TOURNEUR, pl. XVI-9; TAMP, p. 373-374

Dit was een eremedaille, geschonken door het Provinciebestuur van Antwerpen aan de lagere scholen.

13. 1841 – Eerstesteenlegging van de kerk van Borgerhout

(schaal 125%)

Vz. Langs de rand G. MELLAERTS CONSULE D. LAUWERS PASTORE ★ BORGERHOUT III NON. IUNII ★. In het veld *ecclesia | erecta | clō lō cccxli* in prachtige gotische letters, met een fijne koord omringd.

Kz. Langs de rand POSUIT PRIMUM LAPIDEM ENGELBERTUS CARD. STERCKX ARCHIEP. MECH. ✱ en in het veld *ad | honorem | dei | et marie | virginis* in prachtige gotische letters; daaronder heel klein weergegeven HART F. .

Ø 36,5 mm – 22 g – rood koper

GUIOTH 1844, p. 307 en pl. XLVIII-316; TAMP, p. 57, nr. 379

Dit is in wezen een vrij eenvoudige medaille, zonder afbeelding van personen of zaken en enkel ingevuld met teksten, waarvan sommige in bijzonder mooi gotisch schrift. De evenwichtige indeling en plaatsing van deze sierlijke letters maken deze medaille zo wonderbaar. Evenwel is niet iedereen even enthousiast. In de uitleg in *TAMP* vinden we toch een vrij bijzondere opmerking: “Deze medaille, alhoewel zeer eenvoudig, doet eer aan de graveur Hart, doch wij kunnen de vreemde en al te overdrevene letters van het binnenschrift niet goedkeuren.” Dhr. Mellaerts was burgemeester en E.H. Lauwers pastoor van Borgerhout. De bouw van deze neogotische kerk, naar de plannen van architect F. Berckmans, werd aanbesteed voor 106.150 frank.

14. 1841 – Kunstschilder Henri Van Assche

- Vz.** Een zeer uitgesproken en karaktervol gezicht, een portret in buste naar links, gehuld in een prachtige bontjas waarop een decoratie. Langs de rand HENRI VAN – ASSCHE en onderaan in kleine letters HART. FECIT.
- Kz.** Langs de rand LES ARTISTES A HENRI VAN ASSCHE NÉ A BRUXELLES EN 1775 MORT LE 10 AVRIL 1841 ★. In het veld zien we een vrij ingewikkelde compositie met een ingelijst schilderij, een kaft met sierlijke initialen *HVA*, een schilderspalet met penselen, de schildersdoos en een lier. Onder de initialen een perkamentrol met daarop het HART | FECIT | 1842. Aan de rand van de tafel hangen drie ere-tokens, waaronder het kruis van ridder in de Leopoldsorde.

Ø 68 mm – 147 g – rood koper

GUIOTH 1844, p. 298-299 en pl. XLVII-313; TOURNEUR, p. 175, nr. 588 en pl. XXI-5-6. Tourneur klasseert de medaille onder 1842

Henri Van Assche was een zeer gewaardeerd en erkend landschapschilder, opgeleid door zijn vader. Hij schilderde naar de natuur “*avec une telle perfection*”, alsof hij de natuur fotografeerde. Hij overleed te Brussel in de leeftijd van 67 jaar.

15. 1841 – Exposition des Produits de l'Industrie Nationale

Vz. Een prachtig geklede dame die België voorstelt, zittend op een troon, met opengespreide armen, een palm en een kroon vasthoudend. De kroon houdt zij boven een staand engeltje en de palm boven een zittend engeltje die de industrie resp. het genius van de uitvindingen voorstellen. Achter haar zien we een wetstafel met cons. | BELGE | 1831. Onderaan de troon op een rij de wapenschilden van de negen Belgische provincies. Getekend, op een bord rechts naast de troon, HART INV | ET FECIT | 1841. Bovenaan RÉCOMPENSE NATIONALE.

Kz. Langs de rand EXPOSITION DES PRODUITS DE L'INDUSTRIE NATIONALE ★ BRUXELLES ★. Daaronder een krans van laurierbladeren. In het veld PREMIÈRE CLASSE of SECONDE CLASSE, of helemaal blanco gelaten. In het veld werd dan de naam van de laureaat en de discipline ingegraveerd.

Ø 63,5 mm – zilver: 132 g – koper: 109 en 106 g

GUIOTH 1844, p. 308-309 en pl. XLIX-318; E. VAN ARENBERGH, *o.c.* [n. 5], t. 7-8, kol. 741; LIPPENS, nrs. 1461-1464

Dit is een typische prijsmedaille. In 1840 schreef de Belgische regering voor deze medaille een wedstrijd uit. Het was de creatie van Laurent Hart die, in concurrentie met zijn leermeesters, unaniem werd verkozen tot winnaar van deze wedstrijd.

16. 1842 (1843) – Architect J.P. Cluysenaar

Vz. De buste van architect J.P. Cluysenaar naar links. Langsheen de rand A J.P. CLUYSENSAAR ARCHITECTE – LA SOCIÉTÉ ROYALE DE LA GRANDE | HARMONIE DE BRUXELLES en onderaan onder de buste getekend HART FECIT.

Kz. In perspectief de grote zaal van de Grote Harmonie met onderaan een klein grondplan ervan. Links in kleine letters COMMENCE LE 6 FEVRIER 1841 en rechts ACHEVE LE 6 FEVRIER 1842. Onderaan rechts J.P. CLUYSENSAAR ARCHITECTE en links HART GRAVEUR.

Ø 69 mm – 185 g – rood brons

GUIOTH 1844, p. 351 en pl. XL-341; HUYBRECHTS, nr. 6

In het hartje van Brussel kocht de Grote Harmonie, in de *rue de la Madeleine*, een pand waar de nieuwe zaal werd gebouwd, die 40.000 frank zou gaan kosten. Een herdenkingssteen bevestigt de eerstesteenlegging. De vereniging wou uit dankbaarheid de architect eren door het slaan van deze herinneringsmedaille die hem op 15 juli 1843 werd aangeboden. Het perspectief van een gebouw aan de binnenzijde en eronder een grondplan ervan worden later het ‘handelsmerk’ van de gebroeders Wiener uit Venlo. Was Hart hun inspirator?

17. 1842 – Mariacongregatie SJ

Vz. Afbeelding van de apocalyptische Onze-Lieve-Vrouw, staande op de maansikkel bovenop een wereldbol en de slang vertrappend, symbool van het kwaad. Langs de rand MACULA NON – EST IN TE. Onderaan getekend HART. F.

Kz. Binnen een guirlande van bloemen MARIANA | CONGREGATIO | ALUMN. MAJ. | COLL. BRUX. | SOC. JESU.

Ø 41 mm – rood koper: 37 g – tin: 20 g (afgegoten medaille, Lille, 1855)

GUIOTH 1844, p. 361-362 en pl. LVIII-356

Deze medaille werd uitgegeven door het Jezuietencollege St.-Michel te Brussel, en werd aan elk nieuw lid aangeboden bij zijn opname in de Mariacongregatie. De naam van het lid werd op de rand ingegraveerd. Er bestaan zilveren en bronzen versies.

18. 1842 – Overlijden van hertog Ferdinand van Orléans

(schaal 90%)

Vz. De buste van de hertog in militair uniform, naar links. Langs de rand FERDINAND P.L.C.H. DUC – D'ORLÉANS en onderaan getekend HART F.

Kz. In het veld een rijkgeklede dame die België uitbeeldt, met omgekeerde scepter, staande voor de sarcofaag en er een krans op leggend. De sarcofaag is bekleed met een doek bezet met lelies en vooraan het wapenschild van de hertogen van Orléans. Boven langs de rand **JAMAIS DOULEUR NE FUT PLUS SINCÈRE**. Links van de sarcofaag **BELGIQUE** en rechts ervan **ALGERIE**. Onder de sokkel de vierregelige tekst **CHAMBRES LÉGISLATIVES | DE BELGIQUE | VI AOÛT MDCCCXLII | HART FECIT**.

Ø 73 mm – verguld zilver, 209 g (extra dikke flan); Tourneur vermeldt een bronzen exemplaar met zelfde grootte

GUIOTH 1844, p. 343 en pl. LIII-334 (r^o-v^o); TOURNEUR, p. 174, nr. 587 en pl. XXI-3-4

De hertog van Orléans was een uitmuntend militair en de bevelhebber geweest van de Franse troepen, die in 1832 België ter hulp kwamen bij de ontzetting van de citadel van Antwerpen. Hij overleed ongelukkigerwijze op 32-jarige leeftijd, in een ongeval met zijn koets en op hol geslagen paarden, op weg naar Algerije. De verbijstering was groot, ook in België. Te zijner gedachtenis werd deze medaille geslagen ter gelegenheid van de nadienst die geconcelebreerd werd in de kathedraal van Brussel op 6 augustus..

19. 1843 – Het staatsbezoek van koningin Victoria

De *Queen* kwam in september 1843 op officieel bezoek naar België, met ontschepping in Oostende de 13de, bezoek aan Brugge de 15de, aan Gent de 16de en aan Brussel de 18de, en vertrek vanuit Antwerpen de 20ste. Dit vertaalde zich in evenzoveel medailles:

- Vz₁** Gekroonde buste van de *Queen* naar links. Langs de rand VICTORIA REINE – D'ANGLETERRE. Getekend onder de buste VERACHTER DIR. HART FECIT.
- Kz₁** DÉBARQUEMENT DE LA REINE ★ OSTENDE 13 SEPTEMBRE 1843 ★, met in het veld het gekroonde wapenschild van Oostende binnen een rijkversierde boord.
- Kz₂** LA REINE A BRUGES ★ 15 SEPTEMBRE 1843 ★, met in het veld het gekroonde wapenschild van Brugge binnen een rijkversierde boord.
- Kz₃** LA REINE A GAND ★ 16 SEPTEMBRE 1843 ★, met in het veld het gekroonde wapenschild van Gent binnen een rijkversierde boord.

- Vz₂** Als Vz₁, maar ongekroonde buste. Getekend onder de buste VERACHTER DIR. HART FECIT. Onderaan langs de rand de symbolen van het Verenigd Koninkrijk (v.l.n.r. klaverblad = Ierland, Tudor-roos = Engeland, eikenbladeren = Wales, distel = Schotland).
- Kz₄** EMBARQUEMENT DE LA REINE ★ ANVERS 20 SEPTEMBRE ★, met in het veld het gekroonde stadswapen van Antwerpen en het jaartal 18 – 43 binnen een bloemenkrans.

Ø 54 mm – zilver, verguld brons en brons: 73, 77, 78 en 87 g

GUIOTH 1844, p. 363-367 en pl. LIX en LX; TOURNEUR, pp. 184, 185, 188 en 191, en pl. XXIII-4 (met kroon) en XXIII-5 (zonder kroon); Arnold ELOY, *Gentse Penningen 1780-1980*, Gent, 1989, p. 76; J. VAN HEESCH, o.c. [n. 25], p. 137-153 met platen xv en xvi.

Dit was een hele gebeurtenis: de koningin van Engeland op bezoek. Toen was Londen de enige stad ter wereld met ruim een miljoen inwoners, en zij stond aan het hoofd van een wereldrijk. Zij regeerde 63 jaar en 7 maand, gekend als de eeuw van Victoria. Haar titel: *Her Majesty Victoria, by the Grace of God, of the United Kingdom of Great Britain and Ireland Queen, Defender of the Faith*, [en sinds 1876] *Empress of India*. Dit is een reeks medailles ontworpen door Frederik Verachter en uitgevoerd door Laurent Hart. Ze werden geslagen in brons, zilver en verguld brons. Verachter was stadsbibliothecaris en -archivaris van Antwerpen, en initiatiefnemer van verschillende medailles (zie ook *cat. nr. 21*). In het stadsarchief van Antwerpen bevindt zich een heel dossier Verachter-Hart

waarin we hun onderlinge samenwerking kunnen terugvinden. Twee jaar later legde de *Queen* opnieuw aan met haar schip te Antwerpen, op doorreis naar haar familie in Duitsland. Haar echtgenoot was prins Albert van Saksen-Coburg-Gotha, haar kleinzoon keizer Willem II van Duitsland. Zij overleed op 22 januari 1901.

20. 1843 – Opening van de treinverbinding Schelde-Rijn

(schaal 90%)

- Vz.** Koning Leopold I in buste, driekwart naar rechts, in zijn uniform met typisch brede schouderstukken, met de sjerp van het Grootlint en enkele andere decoraties. Dit portret is in hoog reliëf weergegeven. Langs de rand LEOPOLD I ROI – DES BELGES, en onderaan HART FECIT, dit alles binnen een dubbele parelrand. Dit is een van de weinige medailles waarop Hart onze vorst Leopold I zo frontaal afbeeldt.
- Kz.** De medaille is in twee gedeeld. Op de bovenste helft staan drie vrouwen die elkaar de hand reiken, zijnde de allegorische voorstellingen van (v.l.n.r.) Frankrijk, België en Pruisen, elk met hun eigen wapenschild; op het eerste staat CHARTE DE 1830, op het tweede een opstaande klauwende leeuw, en op het derde de dubbele arend. Links zien we de Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwekathedraal, de Schelde met een stoomboot en een zeilboot, een wegrijdende trein en helemaal links de opkomende zon. Aan de rechterkant zien we de (onafgewerkte) kathedraal van Keulen, de Rijn, en bovenaan een trein, met een grote rookpluim, die over het viaduct van Dolhain-Limbourg rijdt. Bovenaan langs de rand de tekst LA GUERRE LES A DIVISÉES, LA PAIX LES RÉUNIRA. Op de onderste helft zien we de gepersonaliseerde Schelde en Rijn, in de form van twee liggende grijsaards die beiden een urne dragen waarop bij de ene ESCAUT en de andere RHIN staat geschreven. Links en rechts een standaard omgeven door twee palmtakken. Onderaan de vierregelige tekst INAUGURATION DU CHEMIN DE FER | DE VERVIERS A AIX-LA-CHAPELLE | XV OCTOBRE MDCCCXLIII | ★ | DECHAMPS MINISTRE DES TRAVAUX PUBLICS. Getekend in de afsnede onder de twee liggende grijsaards HART INV. ET FECIT.

Ø 73 mm – 229 g – rood koper; jetons: Ø 27 mm – 6 à 7 g – geel koper

GUIOTH 1844, p. 370-376 en pl. LXI-368, en voor de jetons pl. LXI-369-370; TOURNEUR, p. 192-194, nrs. 634-635 en pl. XXIV-7-8 en XXV-1-2; A.R. BUCHET & L. VANDAMME, *Voltooiing van de Spoorweg Antwerpen-Köln in 1843*, in *Jaarboek EGMP 2000*, p. 139-143; A. MOYAUX, *Les chemins de fer et leurs médailles commémoratives*, Bruxelles, 1905 & 1910

De treinverbindingen zijn een van de grootste vernieuwingen van de Industriële Revolutie in de 19de eeuw. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er bij het openstellen van een nieuwe spoorlijn alom feestelijkheden plaatsvonden, en dat om die gelegenheid te herdenken, medailles werden uitgegeven. Bij wet van 1 mei 1834 werd het Belgisch spoorwegsysteem vastgelegd: Mechelen werd het centrale punt, van waaruit lijnen vertrokken naar Brussel (1835), Antwerpen (1836), Leuven-Tienen (1837), Ans (1838), Liège (1842), Verviers-Aachen (1843).

Voor deze laatste gelegenheid werden er ook kleine jetons uitgegeven in geel koper, met op de Vz. een goed stomende locomotief waarrond dezelfde tekst INAUGURATION DU CHEMIN DE FER DE VERVIERS A AIX-LA-CHAPELLE, en een variëteit INAUGURATION DU CHEMIN DE FER INTERNATIONAL BELGE-RHENAN. Onder de locomotief 15 OCTOBRE | 1843, en onderaan getekend HART F[ECIT]. De Kz. toont binnen een krans van bloemen en fruit de verenigde wapenschilden van Pruisen en België onder twee verstrengelde handen, al dan niet met L'UNION FAIT LA FORCE. Onder het wapenschild een vier- (⊕) of vijfbladig (⊗) roset, een gepunte cirkel (⊙) of een vijfpuntige ster (★). Het behoeft geen betoog dat de aanleg en de realisatie van een spoorwegtracé met de nodige luister werd gevierd en herdacht, in het bijzonder de aansluiting van ons spoorwegnet op het Duitse. Guioth geeft een bladzijdenlang relaas.

21. 1844 – Eerste verjaardag van de treinverbinding Schelde-Rijn

Een jaar later werd de spoorweg Antwerpen-Köln nogmaals herdacht met de uitgifte van een nieuwe medaille.

Vz. Twee zittende bebaarde mannen, schaars gekleed, die elkaar de hand geven, zijnde de gepersonaliseerde Schelde en Rijn. Beiden dragen een krans van lauriertakken in hun haar en leunen op een kruik die zij leeggieten, waarop bij de ene ESCAUT en bij de andere RHIN geschreven staat. Links zien we aan de horizon de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal van Antwerpen en helemaal rechts de onvoltooid Dom van Köln.

Langs de rand bovenaan JONCTION DE L'ESCAUT ET DU RHIN PAR CHEMIN DE FER EN
helemaal onderaan ANVERS 13 OCTOBRE | 1843. Getekend daaronder VERACHTER DIR.
HART FECIT.

Kz. De wapenschilden van Köln en Antwerpen vóór een anker waarrond een touw is
gebonden. Langs de rand UNION DE COLOGNE ET D'ANVERS * PREMIER ANNI-
VERSAIRE 13 OCTOBRE 1844 *.

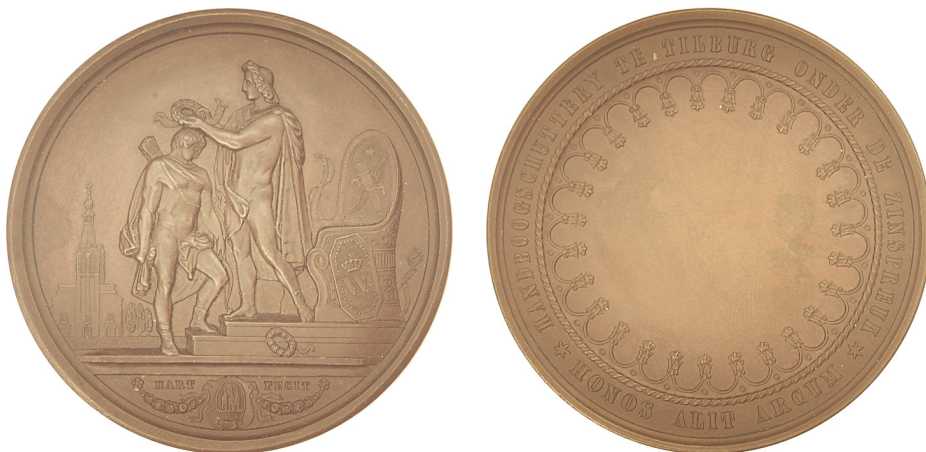
(schaal 90%)

Ø 72,5 mm – 162 g – rood koper

GUIOTH 1851, p. 73 en pl. XIV.16 (r^o-v^o); TOURNEUR, p. 196-197, nrs. 651-654 en
pl. XXV.6-7; LIPPENS, nrs. 1530-1532; J. VAN HEESCH, o.c. [cat. nr. 19]; A.R. BUCHET &
L. VANDAMME, o.c. [cat. nr. 20]

Dit is een zeer mooie medaille in hoog reliëf. Opnieuw duikt de naam van Frederik
Verachter (1797-1870) op (zie ook *cat. nr. 19*).

22. 1844 – Tilburg (Nederland), Handboogschutterij

- Vz.** Een jonge boogschieder wordt gekroond door Apollo, beiden naakt afgebeeld met een losse mantel over hun schouders. Apollo staat voor een troon waarop in een schild de gekroonde letter **W** (koning Willem II der Nederlanden). Op en achter de troon, boog en pijlen in een koker; op de trappen vóór de troon ligt een kroon. Links de kerk van Tilburg en drie bomen. Onder de trede HART – FECIT waartussen het stadswapen van Tilburg aan twee bloemenguirlandes.
- Kz.** Langs de rand HANDBOOGSCHUTTERY TE TILBURG ONDER DE ZINSPREUK ★ HONOS ALIT ARCUM ★. Het veld is opengelaten, om de naam van de schutter of een opdracht te kunnen ingraveren.

Ø 59 mm – 111 g – brons

TOURNEUR, p. 208, nr. 689 en pl. XXVII, nrs. 3 en 5

23. 1844. Staatsbezoek van koning Friedrich-August van Saksen

- Vz.** Dit keer geen buste van de koning maar een zittende gevleugelde dame die de Geschiedenis voorstelt, met in haar linkerhand een kroon, griffelend op een medaillon ★ | ARRIVÉE | DE S.M. | FRÉDÉRIC- | AUGUSTE | ROI DE SAXE | EN BELGIQUE | 25 MAI; links langs de rand getekend HART F. en onder de sokkel het jaartal 1844.
- Kz.** Langs de rand ARRIVÉE DE S. M. LE ROI DE SAXE A BRUXELLES ★ 25 MAI 1844 ★. In het veld het gekroonde stadswapen van Brussel met de Heilige Michael die de draak overwint.

Ø 54 mm – 84 g – brons en verguld brons

GUIOTH 1851, p. 48 en pl. XIII-10; TOURNEUR, p. 198, nr. 657 (*bronze doré*) en 658 (*bronze*)

Deze medaille maakte Hart op eigen initiatief en bood hij de koning aan tijdens en als herinnering aan diens bezoek aan Brussel, in een schrijntje met drie exemplaren (verguld, zilver en brons). Wellicht gaat het hier om een publiciteitsstunt. Blijkbaar had hij geen portret van deze koning. Vermoedelijk zijn van deze medaille maar weinig exemplaren uitgebracht.

24. 1844 – Eerstesteenlegging van de Stapelhuizen te Brussel

Vz. Een algemeen perspectiefbeeld van de Stapelhuizen te Brussel, met onderaan een liggingsplan met grondplan van de gebouwen, en bovenaan in de lucht Mercurius met zijn attributen. Langs de rand **LE COMMERCE CIVILISE ET ENRICHT LES NATIONS**. Links naast het grondplan **SPAAK | ARCHITECTE** en rechts ervan **HART | GRAVEUR**. Onderaan zesregelige tekst met de namen van de burgemeester en de schepenen **M. LE CHEVALIER WYNS DE ROCOUR, | BOURGMESTRE. | M.M. VERHULST, DOUCET, EVERARD, | ORTS, ÉCHEVINS. | WAEFELAER, | SECRÉTAIRE.**

Kz. Het gekroonde stadswapen van Brussel waarrond **LE 6 MAI 1844 S.M. LÉOPOLD 1. ROI DES BELGES POSE LA PREMIÈRE PIERRE DE L'ENTREPÔT ★**.

Ø 68 mm – 145 g – brons

Bij deze gelegenheid werden ook jetons uitgegeven in geel en rood koper.

Vz. Een algemeen perspectiefbeeld van de Stapelhuizen te Brussel. Bovenaan langs de rand **ENTREPÔT DE BRUXELLES**; onderaan langs de rand **SPAAK ARCHITECTE. HART GRAVEUR**. In de afsnede **M. LE CHEVALIER WYNS DE ROCOUR, | BOURGMESTRE. | M.M. VERHULST, DOUCET, EVERARD | ORTS, ÉCHEVINS. | WAEFELAER, | SECRÉTAIRE | ★**.

Kz. Langs de rand **6 MAI 1844 ★ BRUXELLES ★**. In het veld **S.M. | LÉOPOLD 1. | ROI DES BELGES | POSE | LA | PREMIÈRE | PIERRE | DE | L'ENTREPÔT.**

Ø 27 mm – geel koper: 6 g; rood koper: 10 g

GUIOTH 1851, p. 43 en pl. XIII-8; TOURNEUR, p. 200-201, nrs. 666-667 en pl. XXVI-4 – jetons p. 199, nrs. 660 (geel koper) en 661 (rood koper); HUYBRECHTS, p. 22, nr. 7

25. 1844 – Eerste-Communiemedaille

Vz. De priester reikt de communie uit aan een jongen en een meisje, geknielt op een kussen; achter hen staat een gevleugelde engel. Onderaan PRÉCIEUX | SOUVENIR. Getekend onderaan HART – FECIT.

Kz. Op een wolk rust de kelk waarboven de heilige hostie in een stralenkrans. In het veld ... | A FAIT SA PREMIÈRE COMMUNION | DANS L'ÉGLISE DE | ... | LE | ... Langs de rand dertig vijfpuntige sterren en een boord, naar binnen verzorgd uitgewerkt met klaverbladjes. Deze medailles werden dan ingegraveerd, zoals in ons verguld voorbeeld CAROLINE DE MEY | ... | *Ste Gudule* | LE | LE 17 MARS 1872 | ★ (*sic*: de volledige tekst bevat dus twee keer het Franse lidwoord *le*).

Ø 50 mm – zwaar verguld, 42 g (middenmaat). De grootste medaille heeft een diameter van 67 mm – de kleinste van 35 mm.

GUIOTH 1851, p. 66-67 en pl. XVI, nrs. 22bis (groot formaat), 23 (middenmaat) en 24 (klein formaat); TOURNEUR, p. 202, nrs. 673-675 en pl. XXVI-7-8

Hart overleed in 1860, maar nog vele jaren na zijn dood werd deze medaille verhandeld. Ze bestaat in drie verschillende formaten en was blijkbaar een commercieel succes. Ze was verkrijgbaar in brons, zilver, verzilverd brons en verguld brons.

26. 1845 – De prins de Ligne

Vz. Buste van de prins naar links, in tenue van ambassadeur met de ster en het commandeurslint van de Leopoldsorde, in hoog reliëf. Langs de rand in klein schrift EUGÈNE L^A F^S CH^S PRINCE DE LIGNE, D'AMBLISE, D'ÉPINOY, GRAND D'ESPAGNE DE 1RE CLASSE, AMBASSADEUR DE S.M. LE ROI DES BELGES EN ANGLETERRE 1838, EN FRANCE 1842. ★ NÉ A BRUXELLES 28 JANVIER 1804. ★. Getekend naast de buste rechts HART F.

Kz. In het veld het wapenschild van de prins, omgeven door de keten van de Leopoldsorde en bovenaan de prinsenkroon. Langs de rand AU PRINCE DE LIGNE LES ARTISTES BELGES RECONNAISSANTS ★ 1845 ★.

(schaal 90%)

Ø 73 mm – 212 g – brons

GUIOTH 1851, p. 73, pl. XVII-29; *Id.* 1869, p. 175 en pl. XXV-137 (1853); TOURNEUR, p. 211, nr. 699 en pl. XXVII-9

De belangrijkste Belgische ambassadeurspost was Londen, gevolgd door Parijs. De prins was dan ook onze 'eerste' diplomaat, en tevens een beschermer van de kunsten. Een prachtig portret in hoog reliëf. De stempel van de Vz. brak, en Hart heeft in 1853 een nieuwe gemaakt, met een korter omschrift EUGENE L^A F^S CH^S – PRINCE DE LIGNE en getekend onder de buste HART FECIT (*niet afgebeeld*).

27. 1846 – Eerstesteenlegging van de Sint-Hubertusgalerijen

Vz. Over heel de breedte van de medaille is de voorgevel van deze prachtige galerij weergegeven, met eronder een grondplan van de *Galerie du Roi* en de *Galerie de la Reine*. Bovenaan langs de rand SOCIÉTÉ DES GALERIES St HUBERT, daaronder in vier regels FONDÉE | A BRUXELLES | LE 5 JUILLET 1845 | PAR J.B. CLUYSENAAR ET J.A. DE MOT. Onder het gebouw links J.O. CLUYSENAAR | ARCHITECTE. en rechts HART | GRAVEUR.

Kz₁ Langs de rand LE 6 MAI 1846 S.M. LEOPOLD 1. ROI DES BELGES POSE LA PREMIÈRE PIERRE DES GALERIES St HUBERT ✱. Het hele veld is ingenomen door een lijst van dertig regels, afgesloten met een ✱, van de Koninklijke Besluiten, de Gemeenteraadsbesluiten en de namen van de betrokken Gemeenteraadsleden.

Ø 68 mm – 136 g – rood koper; Ø 27 mm – 9 en 11 g – geel koper

GUIOTH 1851, p. 96-101 (met integrale weergave van de lijst op de Kz.) en pl. XXII-52; TOURNEUR, p. 223-224, nr. 724 en pl. XXX-1; HUYBRECHTS, p. 23, nr. 8

De Sint-Hubertusgalerijen waren een van de eerste constructies van dat type op het Europese vasteland (de bouw van de bekende *Galleria Vittorio-Emanuele* in Milaan startte pas in 1865). De Vz. van deze medaille werd meermaals hergebruikt met wisselende Kz. zoals in 1897 (zie *onderstaande afbeelding*), 1922, 1930... Er werden ook draagpenningen met een oogje uitgegeven n.a.v. de honderdste verjaardag op 20 juni 1947: een voor de *Galerie du Roi* en een voor de *Galerie de la Reine*.

Kz₂ Bovenaan langs de rand LES FONDATEURS DES GALERIES St HUBERT. Het hele veld is beschreven met een tekst in 17 regels: J.A. DE MOT | ET J.P. CLUYSENAAR | ARCHITECTE | J.P. CLUYSENAAR | — — | 6 MAI 1846 | POSE DE LA PREMIÈRE PIERRE | — — | 20 JUIN 1847 | INAUGURATION DES GALERIES | — — | CONSEIL D'ADMINISTRATION DE LA SOCIÉTÉ | EN 1847 : | ED. STEVENS PRÉSIDENT. J.P. CLUYSENAAR | J.A. DE MOT J.B. GENDEBIEN, A. PALMANS | — — | EN 1897 : | ÉMILE DE MOT PRÉSIDENT | G. HOORICKX ADMINISTRATEUR DÉLÉGUÉ | CH. WARNANT, L. GROSJEAN | L. FONTAINE | — —

28. 1846. Inhoudiging van de treinlijn Brussel-Parijs

(schaal 90%)

Vz₁ Twee gekroonde vrouwen, ouderwets gekleed, zittend op een bank met kussens, geven elkaar de hand en houden elk een wapenschild vast, dat van Brussel en dat van Parijs. Bovenaan langs de rand INAUGURATION DU CHEMIN DE FER DE BRUXELLES A PARIS. Op de sokkel onderaan G. J. DE BAVAY | MINISTRE DES TRAVAUX PUBLICS, daar- onder 14 JUN 1846. Op het kanon onderaan rechts, getekend HART FECIT

Vz₂ Zoals Vz₁, maar met 14 JUIN 1846 op de sokkel, tussen HART (links) en FECIT (rechts).

Kz. Een gedrapeerde gevleugelde engel houdt twee kaders met portretten vast, links dat van LEOPOLD I ROI DES BELGES ★, rechts dat van LOUIS PHILIPPE ROI DES FRANÇAIS ★, beide naar binnen gekeerd. Onderaan op een lint L'UNION FAIT LA FORCE uitlopend in twee hoornen des overvloeds. Getekend HART (onderaan links) FECIT (onderaan rechts).

Ø 73 mm – 231 g – brons; Ø 36 mm – 28 g – brons

GUIOTH 1851, p. 118 en pl. XXIV-77-78; TOURNEUR, p. 212, nr. 721 en pl. XIX-7-8; LIPPENS, nrs. 1575-1578; *Kamer*, p. 28, nr. 2

De uitbreiding van het spoorwegnet, nu richting Parijs, was een feit dat uitbundig werd gevierd.

29. 1846 (1849) – *Société Horticole et Agricole, Verviers*

Vz. Langs de rand, binnen een boord, SOCIÉTÉ HORTICOLE ET AGRICOLE DE VERVIERS ✱. Het veld is opengelaten; hierin kunnen namen worden graveerd.

Kz. Binnen een guirlande van bloemen en groenten, het gekroonde wapenschild van de stad Verviers met het jaartal 18 – 46. Onder het schild op een sierlijk lint UTILE DULCI. Getekend onder de krans HART. F.

Ø 45 mm – 34 g – brons

GUIOTH 1851, p. 323-324 en pl. LV-271

De stad Verviers kent haar eigen feestelijkheden, nl. het Feest van de Landbouw en het Feest van Bloemen, Fruit & Groenten, die samengesmolten zijn tot één groot feest. Hiervoor werd een prijsmedaille vervaardigd in 1849. Dergelijke medailles met zo een krans van groenten en fruit kwamen veelvuldig voor en in vele varianten. Iedere gemeente vulde dan haar eigen wapen en opschriften in. Het basisconcept kwam van Hart. We vermoeden dat de andere zijde ook door een andere medailleur kan zijn uitgevoerd.

30. 1848 – Onthulling van het standbeeld van Godfried van Bouillon in Brussel

(schaal 90%)

Vz. De buste naar links van Godfried van Bouillon, in krijgstenue, met zwaard, schild en maliënkolder. Hij draagt een kroon over zijn helm. Langs de rand GODEFRID. BVLLON. DVX LOTH. MARCH. ANTV. REX HIEROS (Godfried van Bouillon, hertog van Lotharingen, markgraaf van Antwerpen, koning van Jeruzalem). Onderaan getekend SIMONIS SCULP. HART FEC. MDCCCXLVIII.

Kz. Ruitersandbeeld van Godfried van Bouillon, opgericht op het Koningsplein vóór de kerk van Sint-Jacob-op-de-Koudenberg te Brussel. Het beeld staat op een hoge sokkel waarop strijdtaferelen zijn afgebeeld. Omheen het beeld een hekken met lantaarns. Langs de rand HEROI SVO PATRIA POSVIT A. MDCCCXLVIII. Onderaan getekend SIMONIS SCULP. HART FEC.

Ø 74 mm – 213 g – brons

GUIOTH 1851, p. 284-285 en pl. XLIX-228; HUYBRECHTS, p. 25, nr. 10; *Kamer*, p. 33, nr. 3 (*geen afbeelding*)

Dit is een van de mooiste portretmedailles die Hart vervaardigde, in zijn typisch hoog reliëf. Het veld is zowel aan de voor- als de keerzijde glanzend, waardoor het portret van de koning en het standbeeld beter uitkomen.

Voor de oprichting van dit standbeeld betaalden de stad Brussel en de provincie Brabant elk 12.000 fr. en de Belgische Staat 90.000 fr. Het werd opgericht op 16 augustus 1848. In de sokkel werden vijf medailles ingemetseld.

31. 1848 – Paus Pius IX (Pauselijke Staat)

Vz. Buste van de paus, driekwart naar rechts gekeerd. Langs de rand PIE – IX en links onderaan getekend HART F. BRUXELLES.

Kz. In het veld een groot Latijns kruis met erboven een lint waarop HYMNE – A PIE IX, met links en rechts ervan telkens vijf strofen van vier verzen van de pauselijk hymne.

Ø 68,5 mm – 168 g – brons; zowel voor- als keerzijde hebben een glanzende achtergrond

GUIOTH 1851, p. 236-237 (met integrale tekst van de hymne) en pl. XXXIX-166 (r^o-v^o).

Juan Maria Mastai Ferretti stamt uit een Italiaanse adellijke familie. Hij werd in 1792 geboren in Senegal en werd op 54 jaar tot paus verkozen. In 2000 werd hij door paus Johannes Paulus II zalig verklaard^[34]. Dit is opnieuw een buitenlandse opdracht die meestal ontbreekt in de inventarissen van de Belgische medailleurs.

32. 1849 – Rembert Dodoens, Mechelen

Vz. Buste van Rembert Dodoens naar links met zijn volle baard, bontjas en hoge kanten kraag. Langs de rand SOCIÉTÉ ROYALE | D'HORTICULTURE DE MALINES.

Kz. In het veld het wapenschild van de stad Mechelen, gedragen door twee griffoenen, met helmteken en de spreuk IN FIDE CONSTANS. Langs de rand 29 zespuntige sterren, gescheiden van het veld door een boord. Getekend HART – FECIT langs de boord.

1851: Ø 47 mm – 41 g – brons, met randschrift EXP^o D'HIVER 1851 A LA COLLE DE CYCLAMEN DE M^o DOCTEUR A MONS — 1866: Ø 46 mm – 37 g – brons, met randschrift EXP^o D'HIVER 1866 2e PRIX A LA COLLE DE PLANTES FORCÉES DE M^o H^o DAVOINE.

GUIOTH 1851, p. 324 en pl. LV-272-273 (Kz. enkel een krans); kleinere versie 1853: *Id.* 1869, p. 173 en pl. XXIV-134 en XXV-135 (prijs van de kunstenaars en prijs van de musici)

Rembert Dodoens (Mechelen, 29 juni 1517 of 1518 – Leiden, 10 maart 1585) was arts en botanicus. Als professor doceerde hij aan de Universiteit van Leiden, waar hij ook werd begraven. Zijn vader was geneesheer en stamde uit een begoede familie. Hij studeerde in Leuven en behaalde zijn diploma van geneeskunde op 18 jaar, volgde eveneens kosmografie, Latijn, Grieks en Hebreeuws. Hij is vooral gekend voor zijn *Cruydeboeck* uit 1554 met 715 tekeningen, waarin hij 1.340 soorten beschreef, waarvan 600 nieuwe. Zijn *herbaria* waren zeer degelijk geïllustreerd. Hij publiceerde vooral in het Nederlands, maar zijn *Cruydeboeck* verscheen ook in het Frans en in het Latijn. Zijn standbeeld staat in de kruidentuin van Mechelen. Deze *Jardin Botanique* werd toen verhuurd aan de *Société Royale d'Horticulture*, die er regelmatig planten- en bloementoonstellingen organiseerde. Als prijzen werden gouden, zilveren en bronzen medailles uitgereikt, waarbij opschriften (zoals jaartal, soort prijs, enz.) op de rand werden ingegraveerd. De Kz., het stadswapen van Mechelen, werd voor veel doeleinden gebruikt en kon langs de andere zijde ingegraveerd worden. Van deze medaille bestaat ook een kleinere versie met enkel het wapenschild van Mechelen en blanco aan de andere zijde, vervaardigd in 1853.

^[34] *Los Papas, Veinte Siglos de Historia*, Vaticana, 2002, nr. 253: Beato Pio IX (1846-1878), p. 142-143.

33. 1849 (1850) – Leopold I / *Comice du 1er District agricole du Brabant*

Vz. Buste van koning Leopold I naar links, met naakte hals, met een eikenkroon met afhangend lint. De koning draagt lange bakkebaarden. Langs de rand LEOPOLD PREMIER – ROI DES BELGES. Getekend onder de hals HART FECIT.

Kz. Guirlande van bloemen en fruit, met in het veld in de binnenrand COMICE DU 1ER DISTRICT | AGRICOLE | DU | BRABANT | 1850. (jaartal ingestempeld). Daaronder een ploeg en landbouwgereedschap zoals een zeis, een hark, een sikkel, ..., en een schoof samengebonden koren boven HART. F.

Ø 46 mm (Guioth vermeldt drie groottes, waarvan dit de middelste is) – 36 g – brons

GUIOTH 1851, p. 292 en pl. LI-238-240

Dergelijke prijspenningen kwamen vaak voor en we kennen er tientallen varianten van. Het jaartal kon telkens opnieuw worden aangepast, en zo'n medaille ging dan ook vrij lang mee. Ze werden tot lang na Hart's dood gebruikt. De koningsmedailles met de naakte hals kwamen in de beginperiode het meest voor.

34. 1850 – Eerstesteenlegging van de Congresskolom

(schaal 65%)

- Vz.** Koning Leopold I in generaalsuniform naar links, met de keten van het Gulden Vlies, meerdere decoraties en twee sterren. Langs de rand LEOPOLD I. ROI DES BELGES POSE LE 25 SEPTEMBRE 1850 LA – PREMIÈRE PIERRE DU MONUMENT DÉDIÉ AU CONGRÈS NATIONAL ET A LA CONSTITUTION. Getekend onder het schouderstuk HART FECIT.
- Kz.** Binnen een brede krans van bladeren de wapenschilden van de negen provincies. Bovenaan een vijfpuntige ster. Daaronder CONGRÈS NATIONAL | DE | BELGIQUE | 1830-1831. En vervolgens in twee brede kolommen de namen van alle leden van het Nationaal Congres, te beginnen met ALLARD en eindigend met ZOUDE. Een stempelbarst loopt van links (8 uur) naar het midden.

Ø 101 mm – 356 à 389 g – brons

GUIOTH 1869, p. 40-45, met de lijst van alle leden; zijn afbeelding op pl. XIVbis en XVbis toont evenwel de medaille uit 1859 met Ø 150 mm

Dit is een van de grootste medailles die Hart kon maken, Ø 100 mm, twintig jaar na het ontstaan van België. Zijn overmoed werd echter niet beloond: de stempel barstte jammer genoeg, maar hij zal het hier niet bij laten. Negen jaar later was hij klaar met een nieuwe medaille, en nog veel grotere, met Ø 150 mm, de grootste die in die tijd werd gemaakt (zie verder onder cat. nr. 48).

Guioth geeft de lijst van de namen van alle Congresleden. Bij het nalezen zien we dat er bij de letter R enkele ontbreken, zoals ROSSEEUW en ROUPEE.

De eerste steen werd gelegd op 25 september 1850 's middags, op de Congresplaats.

35. 1850 – Invoering van het *Tanzimaat* (Ottomaanse Rijk)

- Vz.** Een burcht met drie torens, omgeven door golven, op het eiland Chios. Dit werd door de Ottomanen geannexeerd in 1556. We zien twee minaretten getopt met een halve maan, en de Ottomaanse vlag. Langs de rand L'EMPIRE SUBSISTERA DIEU LE VEUT. Onderaan in een cartouche 1850 en daaronder getekend HART F. BRUXELLES.
- Kz.** De keerzijde is helemaal gewijd aan de nieuwe aanpak van de jonge sultan Abdal Medjid, die op 16-jarige leeftijd zijn vader opvolgde en 22 jaar regeerde. Hij voerde

grote hervormingen door, het zogenaamde *Tanzimaat* (*Loi Organique*), die onder andere het lot van de christenen verbeterden. Via zijn ambassadeur bij de koning der Belgen bestelde hij deze schitterde medaille bij Hart “*déjà très renommé*”. De opschriften zijn in het Frans, toen de taal van de diplomatie, zodat de sultan haar kon gebruiken als relatiegeschenk voor buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders. Langs de rand zien we zes ovaalvormige cartouches met daarop de kern van zijn hervormingen: PROTECTION | AUX | FAIBLES – LA DIGNITÉ | DE L’EMPIRE | RELEVÉE – LES DROITS | DE L’HOSPITALITÉ | MAINTENUS – LES ARTS | DE LA PAIX | ENCOURAGÉS – L’INSTRUCTION | RÉPANDUE – JUSTICE | ÉGALE | POUR TOUS.

In het veld onderaan RÉGÉNÉRATION | DE L’EMPIRE D’OSMAN | PAR | ABDUL-MEDJID. In het veld, symbolen van oorlog en vrede. Bovenaan in de stralen de *tuğra*, het officieel monogram van de sultan, dat als volgt moet worden gelezen: Abdul Medjid, de altijd zegerijke, zoon van Mahmud.

Aan de rechterkant de symbolen van de oorlog, met de namen van MAHOMED II, de veroveraar van Constantinopel (Byzantium of Istanbul) en SOLIMAN II ‘de Prachtliervende’, die opkwam tegen keizer Karel en de Hospitaalridders van Sint-Jan (Malta) verdreef uit Rhodos. We zien wapens, een groot schild, lansen, helmen en vlaggen. Aan de linkerkant de symbolen van de vrede, met twee namen eraan toegevoegd RECHID (Moustapha Rechid Pacha), die zes maal grootvizier was, en AALI (Mechmed Emin Aali), grootvizier en voorzitter van de Raad van het *Tanzimaat*.

Ø 100 mm – 405 g – brons (extra dikke flan)

GUIOTH 1869, p. 65-67 en pl. IX-49; Alexis HENNEBERT, *La médaille ‘turque’ de Hart* (*Bruxelles, 1850*), in *RBN CXXXII* (1986), p. 162-165; E. VAN ARENBERGH, o.c. [n. 5], kol. 742; Gorny & Mosch (München), veiling 172 (15-16/X/2008), lot 6528

Dit is een van de drie medailles met een diameter van 100 mm. Net zoals bij de medaille van paus Pius IX tekende Hart deze buitenlandse opdracht met HART F. BRUXELLES. De *renommé* van Hart was grensoverstijgend. Deze medaille behoort tot de mooiste van het Ottomaanse Rijk. De hervormingen van de jonge sultan maakten er toen een modelstaat van, althans op papier. Sinds het *Tanzimaat* breidt het scholennetwerk nog steeds uit.

Hart werd door de sultan rijkelijk beloond: hij ontving de onderscheiding *Nichan-Iftihar* in briljanten, plus daarbij nog een prachtige ring als persoonlijk geschenk van de sultan.

36. 1852 – Onthulling van het standbeeld van Rembrandt van Rijn in Leiden (NL)

Vz. Standbeeld van Rembrandt van Rijn, prachtig gekleed met muts en mantel, staande op een sokkel. Onderaan rechts ervan ROYER | SCULP. en links HART | FECCIT. Langs de rand ONTHULD IN TEGENWOORDIGHEID VAN Z.M. DEN | KONING WILLEM III OP DEN 27STEN MEI 1852.

Kz. Langs de rand AAN REMBRANDT VAN RIJN, GEBOREN TE LEYDEN, 15 JULY 1606, BEGRAVEN TE AMSTERDAM, 8 OCT. 1669 ✱. In het veld, afgescheiden door een boord van de randtekst, de schilderemblemen: een pallet met verf, borstels, schetsboeken en een krans. Bovenaan op een wimpel HULDE VAN HET – DANKBARE – NAGESLACHT.

Ø 72 mm – 176 g – brons

GUIOTH 1869, —

Wij kennen onze P.P. Rubens, in Nederland was dat Rembrandt van Rijn. Dit is een buitenlandse medaille die weinig gekend was in België. Ze is ook niet opgenomen in het werk van Guioth.

37. 1853 – Huwelijk van prins Leopold, hertog van Brabant, met Marie-Henriette

Vz₁ Bustes naar links van prins Leopold en zijn echtgenote Marie-Henriette, in elkaars verlengde, binnen een verhoogde boord. Langs de rand MARIAGE DE LÉOPOLD-LOUIS-PHILIPPE-MARIE-VICTOR DUC DE BRABANT ET DE MARIE-HENRIETTE-ANNE ARCHIDUCHESSÉ D'AUTRICHE * * *. Matte portretten tegen een glanzende achtergrond. Getekend onder de hals van de prins HART FECIT.

Kz₁ Gekroond wapenschild van de stad Brussel, omringd door een bloemguirlande. Bovenaan FÊTES DONNÉES PAR LA VILLE; onderaan * 22 23 24 AOUT 1853 *. Matte schilden tegen een glanzende achtergrond.

Ø 57 mm – 64 g – wit metaal

Vz₂ Zoals Vz₁, maar zonder verhoogde boord en getekend met HART F.

Kz₂ Wapenschilden van België en Oostenrijk op een fakkel en omringd door een bloemenguirlande. Bovenaan L'UNION FAIT LA FORCE en onderaan * BRUXELLES 21 ET 22 AOUT 1853 *. Een mat schild tegen een glanzende achtergrond.

Ø 44 mm – 40 g – wit metaal

GUIOTH 1869, p. 147-148 en pl. XXIII-124-125

38. 1853 – De Zeeslag in de baai van Sinop

Vz. Het portret van de sultan ten halven lijve, frontaal weergegeven, in typische Ottomaanse klederdracht en met een hoofddeksel binnen een boord van graankorrels. Langs de rand ABDUL-MEDJID-KHAN EMPEREUR DES OTTOMANS * * *

Kz. Een treurende dame legt een bloemenkrans neer op een sarcofaag, waarover een doek ligt, versierd met ankers. Zij symboliseert Europa. Links en rechts zien we kanonnen met de kanonballen en vóór de sarcofaag de boeg van een oorlogsschip. Bovenaan EUROPE ILS SONT MORTS POUR TOI, en onderaan SINOPE | 1853 en getekend HART – FECIT.

Ø 67 mm – 141 g – verguld brons

Gorny & Mosch (München), catalogus *Sammlung Hüseyin A. Dogan. Medaillen auf die türkische Geschichte*, opgesteld n.a.v. hun veiling 172 van die verzameling op 15-16/X/2008, lot 6529 = *idem*, veiling 201 (12-14/X/2011), lot 6063

Deze medaille herdenkt de zeeslag bij Sinop, waarin de Turkse vloot werd vernietigd door de Russische, waarna Frankrijk en Groot-Brittannië bondgenoten werden van het verzwakte Ottomaanse Rijk om de stabiliteit in de regio (in het bijzonder de Balkan) te bewaren. Dit leidde tot de zgn. Krimoorlog (zie ook *cat. nrs. 39 en 40*).

39. 1854 – De belegering van Silistra (in het huidige Bulgarije)

Vz. Zoals *cat. nr. 38*, maar de boord is anders versierd.

Kz. Een vrouw met een zwaard in haar rechterhand en een staf in haar linkerhand staat voor de muur van een burcht met daarop SILI – STRIE. Links langsheen de rand EUROPE ILS ONT VAINCU POUR TOI en de koepel van een moskee met een minaret. Getekend onderaan HART – FECIT.

Ø 67 mm – 141 g – rons

Gorny & Mosch (München), veiling 201 (12-14/X/2011), lot 6036

40. 1854 – Vrije scheepvaart op de Donau en door de Bosporus en de Dardanellen

Vz. Zoals *cat. nr. 38-39*, maar de boord bevat acht cartouches, afgewisseld met wapen-trofeeën. Op de cartouches staan de namen van de behaalde overwinningen. De tekst langs de rand ABDUL – MEDJID – KHAN EMPEREUR DES OTTOMANS is in een schreefloze letter.

Kz. Een zittende gevleugelde dame die de Geschiedenis voorstelt griffelt op een pyramide de tekst ★ | VICTOIRE | NAPOLÉON | 1854 | LA MER NOIRE | ET LE DANUBE SERONT | LIBRES. Ze leunt met haar linkerarm op een schild en houdt een laurierkroon in haar linkerhand. Aan de voet van de pyramide kronkelt een slang onder een laurierstruik. Links de koepel van een moskee en een minaret, en langs de bovenste helft van de rand LA FRANCE ET L'ANGLETERRE UNIES POUR LA DÉFENSE DU DROIT. Op de sokkel getekend HART. FECIT., en onder de sokkel DIEU LE VEUT.

Ø 67 mm – 141 g – verguld brons

Gorny & Mosch (München), veiling 172 (15-16/X/2008), lot 6538

Deze Kz. werd ook gebruikt voor medailles met het dubbelportret van keizer Napoleon III en koningin Victoria; Frankrijk en Groot-Brittannië (en nadien ook Piëmont-Sardinië) waren toen bondgenoten van het verzwakte Ottomaanse Rijk in de (Krim)oorlog tegen Rusland.

41. 1855 – De Brugse *Compagnie des Chasseurs-Éclaireurs*

Vz. In het veld, het gekroonde wapenschild van Brugge, met langs de rand, ervan gescheiden door een parelrand, COMPAGNIE DE CHASSEURS CRÉE A BRUGES * 20 OCTOBRE 1830 *. Getekend onder het wapenschild HART. F.

Kz₁ Langs de rand 25ME ANNIVERSAIRE DE LA COMPAGNIE * 20 OCTOBRE 1855 *. In het veld, binnen een lauwerkrans, ★ | SÉCURITÉ | PUBLIQUE, met daaronder twee gekruiste jachtgeweren en twee gekruiste zwaarden.

Kz₂ Langs de rand 50ME ANNIVERSAIRE DE LA COMPAGNIE * 20 OCTOBRE 1880 *. In het veld, binnen een lauwerkrans, ★ | SÉCURITE | PUBLIQUE, met daaronder twee gekruiste jachtgeweren en twee gekruiste zwaarden.

Kz₃ Langs de rand 75ME ANNIVERSAIRE DE LA COMPAGNIE * RECONNAISSANCE DU DRAPEAU *. In het veld, binnen een lauwerkrans, 1905 | ★ | SÉCURITE | PUBLIQUE, met daaronder twee gekruiste jachtgeweren en twee gekruiste zwaarden.

Ø 54 mm – 71 g – brons; de medaille voor 50 jaar is dunner en weegt 63 g, die voor 75 jaar 61 g

GUIOTH 1869, p. 216 en pl. xxxiv-185

Deze medailles werden uitgegeven n.a.v. het 25-, 50- en 75-jarig bestaan van de *Chasseurs-Éclaireurs* van de Brugse Burgerwacht.

42. 1855 – Hertog Ernest II van Saksen-Coburg-Gotha

(schaal 90%)

Vz₁ Buste van de hertog naar links, in groot militair uniform van driesterrengeneraal; heel bijzonder, deze vorst draagt een lange snor. Langs de rand ERNEST II DUC RÉGNANT DE SAXE-COBOURG-GOTHA. Onderaan getekend HART. F. In hoog reliëf (*niet afgebeeld*).

Vz₂ Zoals Vz₁, maar met korte snor.

Kz. In negen cartouches, met ertussen telkens een lier, zien we de namen van de opera's, gecomponeerd door de hertog: CASILDA | BRUXELLES 28 MARS 1851 – MILLENET | GUSTAVE OPPELT – SANCTA CHIARA | PARIS | 5 AVRIL 1854 | 15 AOUT 1849 – BIRCH-PFEIFFER | GUSTAVE OPPELT – ECKERNFÖRDE | 1849 – ZAIRA | BERLIN | 15 FÉVRIER | 1846 – M. TENELLI | MILLENET – TONY | LONDRES | 7 DÉCEMBRE | 1848 – ELSHOLZ. In het veld, het gekroonde wapenschild op een opengespreide mantel van de hertogen van Saksen-Coburg-Gotha, de verwanten van koning Leopold I.

Ø 73 mm – 204 g (extra dikke flan) – brons

GUIOTH 1869, p. 218-219 en pl. XXXV-188 (korte snor) en 189 (lange snor)

Deze medaille is wel merkwaardig. Eerst maakte Hart het portret van de hertog met een lange snor, en in een twee versie, deze die hier is afgebeeld, geeft hij de hertog een korte snor, omdat dit beter met de realiteit overeenstemde.

De opera's *Casilda* en *Sancta Chiara* werden in Brussel opgevoerd. Het is bij deze gelegenheid dat deze medaille, in hoog reliëf geslagen, werd uitgegeven.

43. 1855 – Koning Pedro V van Portugal en de Algarve

(schaal 90%)

Vz. Buste van de jonge vorst naar links, in militair uniform met meerdere decoraties waaronder het Gulden Vlies. Langs de rand DON PEDRO V ROI DE PORTUGAL – ET DES ALGARVES. Onderaan getekend HART FECIT.

Kz. In het veld het gekroonde wapenschild van Portugal, en langs de rand LISBONNE XVI SEPTEMBRE MDCCCLV ✱, afgescheiden van het veld door een rijkversierde boord, inwards uitlopend op kleine gekroonde lobben.

Ø 73 mm/8 mm dik – 193 g – brons

GUIOTH 1869, —

Dit is een typisch buitenlandse bestelling waarover we in België weinig terugvinden. Zelfs bij Guioth is deze medaille niet vermeld.

44. 1856 – Zilveren regeringsjubileum van koning Leopold I

Vz. Buste van koning Leopold I naar links, in generaalsuniform, met talrijke decoraties waaronder de Orde van het Gulden Vlies. Langs de rand LEOPOLD PREMIER – ROI DES BELGES. Getekend onderaan HART FECIT.

Kz₁ In het veld het grootzegel van België, met de vlaggen van de negen provincies en de wapenspreuk L'UNION FAIT LA FORCE. Langsheen de rand 25ME ANNIVERSAIRE DE L'INAUGURATION DU RÈGNE DE S.M. LÉOPOLD IER * FÊTES NATIONALES 1856 *. Dit grootzegel is overgenomen van de medaille beschreven onder nr. 10.

Kz₂ Op een gekroonde cartouche de wapenschilden van de provincie West-Vlaanderen en de stad Brugge. Langs de rand 25ME ANNIVERSAIRE DE L'INAUGURATION DU RÈGNE DU ROI * FÊTES A BRUGES LE 27 JUILLET 1856 *.

Kz₃ Gekroond wapenschild van Antwerpen. Langsheen de rand 25ME ANNIVERSAIRE DE L'INAUGURATION DU RÈGNE DU ROI * FÊTES A ANVERS 17 18 19 AOUT 1856 *.

Ø 59 mm – 87 g – brons

GUIOTH 1869, p. 242 en pl. XLI-217-218 en p. 257-258, pl. XLIV-238-240

Dit jubileum werd uitvoerig gevierd. Meerdere medailleurs werden aangezocht om een gelegenheidspenning te maken, zoals Leopold en Jacob Wiener en Jean-Nicolas Dargent.

45. 1857 – Opening van de *Chemin de Fer du Centre*

Vz. In het veld het wapenschild van de gemeente Binche binnen een rijkversierde boord. Langsheen de rand ADMINISTRATION COMMUNALE DE BINCHE *. Onder het schild HART. F.

Kz. In het veld, binnen een rijkversierde boord, een naar rechts rijdende stoomtrein; daaronder een hoorn des overvloeds. Langs de rand INAUGURATION DU CHEMIN DE FER DU CENTRE * 2 AOUT 1857 *. Onderaan links getekend HART F.

Ø 50 mm – 53 g – brons

Deze medaille werd niet meer beschreven door Guioth: zijn werk eindigt met het jaar 1856.

Opnieuw een treinmedaille, *Le Chemin de Fer du Centre*, dit keer uitgegeven door de gemeente Binche. De stoomtrein is dezelfde als op de kleine geelkoperen jetons uit 1843 (zie *cat. nr. 20*). Dit is een van de vele nauwkeurig uitgewerkte wapenschilden die Hart vervaardigde (zie ook *cat. nr. 50*).

46. 1857 – Antwerpse Rubensfeesten

Vz. Buste van Pieter-Paul Rubens driekwart naar links, met zijn sierlijke hoed en losse kledij, krulhaar, baard en opstaande snor. Langsheen de rand PIERRE – PAUL * RUBENS. Getekend in de afsnede van zijn linkerschouder HART F. Onderaan een ketting met een kleine medaille, half zichtbaar. Deze grote medaille werd gemaakt in hoog reliëf (14 mm dik aan zijn schouder, de gladde rand meet 8 mm).

Kz. In het veld het gekroond wapenschild van de stad Antwerpen, omgeven door twee lauriertakken. Langs de rand in grote letters (6 mm) A * LA * GLOIRE * DE * L' * ECOLE * FLAMANDE * 1857 *.

Ø 101 mm – 442 g – brons; een ander lichter exemplaar 100 mm – 393 g – brons

Uitgegeven n.a.v. de Antwerpse Rubensfeesten in 1857. Dit is een van de grootste medailles die Hart kon maken: 100 mm diameter, zoals die voor de Eerstesteenlegging van de Congreskolom (1849) en voor het *Tanzimaat* (1850). Het slaan van zo'n omvangrijke medaille hield steeds een groot risico in dat de stempel zou breken. In de gang naar het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel bevindt zich een uitstalkast waarin op een rij de negen slagen, nodig voor de vervaardiging van dit stuk, naast elkaar liggen, te beginnen met een schijf koper en eindigend met de volledig afgewerkte en gepatineerde Rubensmedaille (zie *supra*). We kennen ook nog twee afslagen in wit metaal (Ø 100 mm – 420 g; Ø 101 mm – 391 g), waarbij telkens één zijde lijkt gecorrodeerd (door tinpest?).

(schaal 50%)

47. 1858 – Joachim Lelewel

(schaal 90%)

Vz. Het hoofd met naakte hals naar rechts. Langs de rand **J. LELEWEL – NÉ A VARSOVIE EN 1786**. Getekend onder de afsnede van de hals **HART F.**

Kz. Het gekroonde wapenschild van Polen en Litouwen tegen een gepolijste achtergrond. Langs de rand **LA POLOGNE A L'UNE DE SES GLOIRES * 1858 ***.

Ø 72 mm – 176 g – brons

Teresa WYSOKINSKA, *Joachim Lelewel in België. Herdenking 1786-1986*, Brussel, 1986, p. 70, nr. 231

Dit artistieke portret, met wilde haarbos, gekrulde baard en knevel, toont ons de Poolse historicus en patriot Joachim Lelewel (Warschau 1786 – Parijs 1861) die dertig jaar als balling in België verbleef. Hij kwam in Brussel aan in 1833. Hij was medestichter van het Penningkabinet van Brussel, auteur van de eerste catalogus van de muntverzamelingen, en auteur van talrijke numismatische publicaties. Deze eminente numismaat werd door meerdere medailleurs geportretteerd. Zo kennen we medailles door Veyrat, Wurden, Fisch, Dubois, Wysocky, Swiecki en Hart. De medaille van Hart geeft de academicus-kunstenaar zeer levendig weer in hoog reliëf. Vermoedelijk is deze medaille geïnspireerd op die van Adrien-Hypolythe Veyrat uit 1847 (GUTH 1851, p. 191-192 en pl. xxxiv·133: *medaille par A.-H. Veyrat (1847)*). Dit is één van de weinige medailles van Hart met de opschriften in een schreefloos i.p.v. zogenaamd 'modern' lettertype.

48. 1856 – Inhuldiging van de Congreskolom

(schaal 70%)

(schaal 90%)

- Vz.** Gedecoreerde buste van koning Leopold I naar links, in het uniform van generaal. Zijn getekend gelaat verradt reeds de sporen van zijn slepende ziekte. Het portret alleen al meet zo'n 82 mm. Langsheen de rand LEOPOLD PREMIER ROI DES BELGES INAUGURE LE 26 SEPTEMBRE 1859 LE MONUMENT DÉDIÉ AU CONGRÈS NATIONAL ET A LA CONSTITUTION ★. Onderaan in kleine lettertjes CH. ROGIER, MINISTRE DE L'INTÉRIEUR. Getekend onder de buste HART. FECHT. Omheen de vorst een sierlijke boord, alternerend uitlopend op een koningskroon en het koninklijk monogram.
- Kz.** Langs de rand loopt een krans van laurierbladeren met daarop de schilden van de negen provincies en de namen van de provinciehoofdsteden; onderaan op een lint · L'UNION FAIT LA FORCE · en bovenaan een vijfpuntige ster. In het veld, een groot bord met twee kolommen waarop de namen van alle Congresleden, met bovenaan CONGRÈS NATIONAL | DE | BELGIQUE | 1830-1831.

Ø 150 mm/11 mm dik – 1.150 g – brons

R. CHALON, *La plus grande médaille qu'on ait jamais frappée*, in *RBN* XXIII (1867), p. 437-439 en afbeelding; GUIOTH 1869, pl. XIVbis en XVbis, ingelast tussen pl. XIV en XV als illustratie bij de Eerstesteenlegging van 1849 (*verkeerde afbeelding*); VAN HEESCH, p. 120-121, afb. 17 (r^o-v^o) en p. 69-70.

De Congreskolom werd op 26 september 1859 plechtig ingehuldigd. Hart had reeds een medaille gemaakt voor de Eerstesteenlegging ervan (1849), waarvan de keerzijdestempel echter was gebroken. Het duurde negen jaar vooraleer hij een nieuwe medaille klaar had, en deze keer nog stoutmoediger en grootser, nl. 150 mm diameter, zijnde de GROOTSTE medaille die in die tijd ooit werd gemaakt, met een oplage van 40 exemplaren in brons en 10 exemplaren in tin. Het was een waar bravourestuk om deze medaille te kunnen slaan, de stempels konden immers op elk moment barsten of opensplijten en de pers beschadigen.

Merk op dat ook op deze medaille de omschriften overwegend in een schreefloos lettertype zijn.

De namen van alle leden van het Nationaal Congres staan erop vermeld, zoals op de vorige medaille, doch aangevuld met o.a. L. ROSSEEUW EN J. ROUPPE.

De grootste medaille die in Frankrijk werd gemaakt, *Le Chemin de Fer* van Bovy, had een diameter van 114 mm — de grootste in Engeland, de *Waterloo*-medaille, zou 138 mm diameter hebben gehad, maar deze werd nooit voltooid noch geslagen en bestaat enkel in ontwerplichés en onder de vorm van afdrukken in was.

49. 1860 – Bezoek van koning Leopold I aan Ieper

Vz. Gedecoreerde buste van koning Leopold I naar links, in generaalsuniform. We zien een oudere, reeds zieke koning. Langs de rand LEOPOLD IER ROI DES BELGES VISITE YPRES 16 SEPTEMBRE 1860. Onderaan getekend HART. F.

Kz. Het gekroonde wapenschild van de stad Ieper tussen twee lauriertakken, met bovenaan een leeuw die een kanon vasthoudt, tegen een glanzende achtergrond.

Ø 40 mm – 26 g – brons

GUIOTH 1869, —

Deze medaille, geslagen n.a.v. het bezoek van de koning aan Ieper op 16 september 1860, wordt beschouwd als de laatste medaille die Hart vervaardigde. Hij overleed immers op 12 januari 1860, zodat deze medaille dus postuum werd uitgegeven.

50. Heraldiek – acht wapenschilden

Om af te sluiten, nog even de aandacht voor een bijzonder aspect van de medaillekunst van deze belangrijkste Belgische medailleur-portretist uit de 19de eeuw, zijn wapenschilden van gemeenten en personen. Hart vervaardigde enkele tientallen prachtige gemeentewapens en persoonlijke wapenschilden, een (medaille)kunstvorm op zichzelf. In bovenstaand overzicht hebben we er reeds een aantal ontmoet; hierna nog een selectie van acht gemeentewapens ^[35].

1

2

1. Gekroond wapenschild van Antwerpen (1856): Ø 55 mm – 80 g – brons
2. Wapenschild van Binche (1857): Ø 50 mm – 50 g – brons

3

4

3. Gekroond wapenschild van Brussel (1880): Ø 59 mm – 91 g – brons
4. Gekroond wapenschild van Kortrijk (1844): Ø 50 mm – 54 g – verzilverd brons

^[35] Max SERVAIS, *Armorial des Provinces et des Communes de Belgique*, Liège, 1955.

5

6

5. Gehelmd wapenschild van Mechelen (1849): Ø 46 mm – 46 g – brons
 6. Gekroond wapenschild van Mons (1862): Ø 50 mm – 56 g – brons

7

8

7. Gekroond wapenschild van Tournai (1850?): Ø 51 mm – 51 g – brons
 8. Wapenschild van Vilvoorde (1843): Ø 54 mm – 48 g – brons

BESLUIT

De studie van de medailles van Laurent-Joseph Hart bracht ons terug naar de begintijd van de Belgische Staat. We konden deze getalenteerde kunstenaar volgen van 1830 tot zijn vroegtijdige dood in de ouderdom van 49 jaar in 1860. Dit komt goed overeen met de regeerperiode van de eerste Belgische koning Leopold I, prins van Saksen-Coburg-Gotha (1831-1865).

We kennen Hart's oeuvre vrij goed, en menen een representatief overzicht van zijn medailles te hebben gegeven. Er blijven echter verschillende zaken die tot heden nog niet bestudeerd zijn. Zo weten we dat bij de stopzetting van zijn firma in 1974 veertien kisten met stempels en dozen niet-onderzocht papierarchief verhuisden naar de kelders van de Koninklijke Bibliotheek Albert I. En verder, zijn al de naamloze medailles uit de woelige periode van de jaren 1830 gekend? Een tijd van binnenlandse tegenstellingen die alles overheersten: katholieken tegen liberalen, republikeinen tegen monarchisten, orangisten tegen patriotten, anarchisten tegen het gezag, vrijwilligerscorpsen tegen het leger... iedereen tegen iedereen en velen in verschillende kampen tegelijk^[36], waarbij medailles werden uitgegeven, zij het naamloos.

Bij Hart's overlijden waren een reeks medailles klaar die postuum werden geslagen. Over welke medailles gaat het?

Een medailleur diende altijd te anticiperen op de gebeurtenissen: Leopold I was naar het einde van zijn leven ziek, Leopold II stond reeds klaar in de coulissen, wat inhield dat de medailles met het portret van de nieuwe vorst, met zijn imposante baard, dienden klaar te zijn, zo niet verloor men de concurrentiestrijd...

De figuur van 'P' Hart blijft nog steeds een raadsel. Een reeks medailles van Leopold II zijn met die voorletter getekend. Was hij een verwant, was hij de opvolger in het atelier (firma) Hart?

Laurent-Joseph Hart kreeg ook meerdere buitenlandse opdrachten: kennen we die allemaal? Zijn samenwerking met de collega's Braemt en Borrel is verder nog nooit uitgeplozen. Het komt wel zeer modern over dat reeds in die tijd twee medailleurs elk één zijde van de medaille maakten, of zou het eerder een toevallig wisselen van stempels kunnen geweest zijn?

Laurent-Joseph Hart muntte uit als medailleur door zijn gedurfd hoog reliëf, wat weinigen hem nadeden. Hij vervaardigde ook de grootste medaille (diameter 150 mm) van die tijd, waarmee hij Parijs en Londen de loef afstak. Bij de studie van zijn portretkunst zien we zelfs in de medailles van Leopold I een evolutie, nl. van jonge vorst tot oudere, zieke koning. Dit zo treffend kunnen weergegeven getuigt alleen maar van groot en eminent vakmanschap en van de genialiteit van deze veelzijdige kunstenaar. Jammer dat hij ons zo jong ontviel.

Hakendover, *ten Langveld*, 30 juli 2016

^[36] Koen DE VLIETGER-DE WILDE, *Het ware verhaal (Orangistische hertog)*, in *Magazine, Kasteel d'Ursel*, februari-april 2016, p. 13.